

Examensarbete, 15 hp, kandidatuppsats

Socialt arbete

Jönköping, maj 2015

”De står där på trappan, så öppnar man dörren och tar in dem”

En kvalitativ studie av jour- och familjehemsföräldrars
uppfattningar om förberedelserna inför akuta placeringar av barn

Författare: Ida Karlsson & Susanne Malek

Sammanfattning

Syftet med studien är att beskriva och analysera familjehemsföräldrars uppfattningar om hur de förbereds inför uppdraget att akut ta emot barn i sina hem samt undersöka familjehemmens syn på förtjänster och brister i detta förberedelsearbete. För att undersöka detta har kvalitativa, semistrukturerade intervjuer genomförts med åtta familjehemsföräldrar. I denna studie ses förberedelsearbetet som en process innehållande fyra olika faser. Den första är beslutsfasen som innehåller en familjs motiv för att bli familjehem, den andra är utredningsfasen där socialtjänsten utreder familjens lämplighet för att ta emot barn akut. Den tredje handlar om generella förberedelser till uppdraget som familjehem och involverar exempelvis utbildning och stöd. Den fjärde fasen tar upp det specifika stödet samt den information som förmedlas när ett barn blir akut placerat i familjehemmet. Resultatet visar att familjehemsföräldrar har olika motiv till att bli familjehem och att det vanligtvis görs en utredning av familjehemmet via Kälvestensmodellen, PRIDE-modellen eller någon annan framtagna utredningsmodell. I den tredje fasen upptäcktes stora brister då ingen av familjehemsföräldrarna hade fått någon generell utbildning innan den första placeringen. Även i den fjärde fasen framkom ett missnöje över knapphändig information och bristfälligt stöd vid akuta placeringar av barn.

Nyckelord: Akuta placeringar, jour- och familjehemsföräldrar, förberedelser, stöd, process

”They’re standing there on the door step and so you open the door and bring them inside”

A qualitative study of foster parents’ perceptions regarding preparations in relation to emergency placements

Abstract

The purpose of this study is to describe and analyse foster parents perceptions of how they are being prepared on receiving emergency placements of children in their homes. The purpose is also to investigate foster parents views upon advantages and failures in relation to these preparations. To investigate this purpose, qualitative semi-structured interviews were carried out with eight foster parents. In this study the preparations are viewed as a process containing four different phases. The first phase contains the family’s motives for becoming foster parents. The second phase involves the investigation made by the social services to determine the foster parents’ suitability. The third phase considers the general introduction and involves education and support to the foster parents. The fourth phase involves specific support and information surrounding a particular child being placed in foster care. According to the result, foster parents have different motives for becoming foster carers. The result also showed that an investigation usually is carried out regarding the family’s suitability through the Kälvestens model, PRIDE model or some other investigation model. In relation to the third phase failures were discovered in that sense that none of the foster parents had received any education before the first placement. The fourth phase also showed dissatisfaction because of inadequate support and information.

Key words: Emergency placements, foster parents, preparations, support, process

Vi vill tacka alla jour- och familjehemsföräldrar som tog sig tid att delta i vår studie. Vi vill också tacka vår handledare Björn Jonsson.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Abstract	2
Innehållsförteckning	4
Inledning	6
Syfte och frågeställningar.....	7
Tidigare forskning.....	8
Historik.....	8
Motiv och motivation till att bli familjehem	9
Utredningsmodeller.....	9
Utbildning till familjehem.....	11
Familjehemmens behov av stöd	12
Upphörande placering	13
Teoretisk referensram	15
Att vara familjehem - en process.....	15
<i>Figur 1: Förberedelseprocessen</i>	15
Metod	16
Kvalitativ metod.....	16
Ämnesorientering	16
Rekrytering av intervjupersoner.....	17
Intervjuernas praktiska genomförande	18
Transkribering och analys	19
Etiska överväganden	20
Studiens tillförlitlighet.....	21
Resultat	24
Beslutsfas	24
Barncentrerade, samhällscentrerade samt självcentrerade motiv	24
Vägen in i uppdraget som familjehem.....	26
Utredningsfas	27

Kälvestensmodellen och PRIDE-modellen	27
Ingen utredning.....	27
Generell introduktion till uppdraget som familjehem	28
Generell introduktion - försvårande omständigheter	28
Generell introduktion - underlättande omständigheter	31
Vad familjehemsföräldrar hade önskat skulle ingå i en generell introduktion.....	32
Specifik introduktion inför varje enskild akut placering.....	35
Specifik introduktion - försvårande omständigheter	36
Specifik introduktion - underlättande omständigheter	41
Uppsummering av resultat	42
Diskussion.....	43
Slutsatser och vidare forskning	45
Referenser	46
Bilagor.....	49
Bilaga 1 - Brev till deltagare	49
Bilaga 2 - Intervjuguide.....	50

1. Inledning

Enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) 5 kap. 1 § ska socialnämnden ”i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet”. Den vanligaste placeringsformen i Sverige för barn och ungdomar som av olika anledningar inte längre kan bo med sin biologiska familj är jourhem och/eller familjehem. Dessa vårdformer anses gynna barn och ungdomar mest då de så långt det är möjligt efterliknar ett familjeliv (Höjer, 2001). Det finns vissa skillnader mellan dessa olika placeringsalternativ. Ett familjehem tar vanligtvis emot barn under en längre tidsperiod för omsorg och fostran. Ett familjehem kan även benämnas som nätverkshem i de fallen då familjen tar emot barn från anhöriga eller närstående. Ett jourhem skiljer sig från dessa två ovanstående alternativ då de endast tar emot akuta placeringar av barn för en kortare period. Jourhemmet vårdar barnet tillfälligt tills en mer varaktig placering kan ske antingen i familjehem/nätverkshem eller tills det att barnet kan flytta tillbaka till sin biologiska familj (Rasmusson & Regnér, 2013).

Enligt en sammanställning av Socialstyrelsen (2014) gällande svenska kommuners heldygnsinsatser enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) och Lagen (SFS 1990:52) om särskilda bestämmelser om vård av unga påbörjade cirka 12 900 barn och unga heldygnsinsatser år 2013. 10 000 av dessa barn var nytillkomna vilket innebär att de inte under de föregående fem åren deltagit i någon annan heldygnsinsats. Dessa siffror pekar på att det finns ett stort behov av familjer som är villiga att öppna upp sina hem för dessa utsatta barn. De innebär också att socialtjänsten i sin tur behöver lägga tid och resurser på rekryteringsarbete av jour- och familjehem då efterfrågan i dagsläget är större än tillgången (Kalmar kommun, 2015; Länsstyrelsen Skåne, 2013; Östhammar kommun, 2013).

Ett förhållande som vidmakthåller denna bristsituation är att jour- och familjehem avslutar sina uppdrag. En anledning till detta är att de inte upplever att de får det stöd de behöver eller hade förväntat sig (Hudson & Levasseur, 2002). Ett flertal studier betonar bristen på stöd till jour- och familjehemmen, de säger att många av dessa föräldrar upplever lite eller inget stöd alls från den svenska socialtjänsten (Andersson, 2001), även internationella studier visar på brister i stödet till jour- och familjehem (Gilbertson & Barber, 2003; Hudson & Levasseur, 2002; Octoman & McLean, 2014). Detta tyder på att stödfrågan är högst aktuell med tanke på den brist på jour- och familjehem som råder i Sverige i nuläget. Frågor angående vilket stöd svenska jour- och familjehemsföräldrar upplever att de får och vilket stöd de skulle vilja ha för att känna sig trygga och vilja fortsätta sitt arbete är relevant för de socialarbetare som samarbetar med dessa familjer. Detta för att på ett så bra sätt som möjligt kunna utforma stödinsatser till familjehem men även för att göra rollen som familjehemsförälder mer attraktiv i rekryteringssyfte.

Andersson (2001) samt Khoo och Skoog (2014) betonar att barnens perspektiv och synpunkter ofta lyfts i samband med familjehemsplaceringar men att familjehemsföräldrars perspektiv inte i samma utsträckning belyses eller tas hänsyn till. Därför har vi i denna studie valt att fokusera på jour- och familjehemsföräldrars upplevelser av att ta emot akuta placeringar

av barn i sitt hem. Vi har gjort en avgränsning och har valt att lägga tyngdpunkten på det initiala skedet av uppdraget som jour- och familjehem då tanken finns att det påverkar den fortsatta placeringen (De Mayer, Vanderfaeillie, Vanschoonlandt, Robberechts & Van Hoken, 2014). I denna avgränsning ingår motiv till att ta sig an rollen som jour- eller familjehem, eventuell utredning och utbildning samt vilken information och vilket stöd som ges och önskas vid varje enskild akut placering av ett barn. I vissa kommuner används inte ”renodlade” jourhem utan där tar kommunens familjehem emot akuta placeringar när de uppkommer. Dessa familjehem med jouruppdrag samt familjer som endast arbetar som jourhem involveras i denna studie. Fortsättningsvis i denna uppsats används det gemensamma begreppet ”familjehem”, i detta involveras både jourhem och familjehem med jouruppdrag. Oavsett benämningar på de olika typer av hem som finns så vill vi betona att det är de akuta placeringarna som vi har valt att lägga fokus på.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att beskriva och analysera familjehemsföräldrars uppfattningar om hur de förbereds inför uppdraget att akut ta emot barn i sina hem samt undersöka familjehemmens syn på förtjänster och brister i detta förberedelsearbete.

Vi har valt att uppmärksamma förberedelsearbetet som en process som går från den enskilda familjens beslut och vilja att ta emot barn som är i behov av akut placering fram till det att ett enskilt barn träder in i deras hem. Utifrån detta synsätt ställs följande frågor:

- Vilka motiv uppger familjehemmen till att ta emot barn i behov av akut placering?
- Hur utreds dessa familjehem av socialtjänsten inför uppdraget?
- Vilken generell introduktion ges i anslutning till jouruppdraget?
- Vilken specifik information ges kring barn i behov av akut placering?

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt redovisas tidigare forskning angående familjehemsuppdraget. Den tidigare forskningen kommer att presenteras i följande delar: historik, familjehemmets motiv, utredningsmodeller, utbildning till familjehem, familjehemmets behov av stöd och slutligen upphörande av placering.

Historik

I Sverige har vi ända sedan slutet av 1700-talet placerat utsatta barn och ungdomar i fosterhem, idag kallat familjehem (Rasmusson & Regner, 2013). År 1785 stiftades den första fosterbarnsstadgan och hade redan då med sig tanken om att familjehem är det mest fördelaktiga för placerade barn även om argumenten mestadels var ekonomiska (Höjer, 2001). Sedan denna första fosterbarnsstadga har lagar för utsatta barn stiftats och bytts ut mot nya lagar som speglar den rådande uppfattningen vid den tiden. Lagarna som reglerar den kommunala barnvården i Sverige idag är Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) samt Lagen (SFS 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga där den förstnämnda bygger på frivilliga insatser medan den sistnämnda reglerar tvångsinsatserna i de fall då de relevanta rekvisiten är uppfyllda (Höjer, 2001).

Synen på familjehemmets roll har förändrats med tiden från att inte ha skiljt sig nämnvärt från ett biologiskt föräldraskap till att numera ses som ett slags kompletterande föräldraskap eller att familjehemsföräldrarna ses som extraföräldrar. Historiskt sågs familjehemmet som ett hem där barnen växte upp och fick nya föräldrar. Den rådande kunskapssynen i dagens läge på barns behov av kontakt med sin biologiska familj har gjort att familjehemsföräldrarna idag snarare ses som vårdare av barnen som placeras hos dem och de förväntas även hjälpa barnet att upprätthålla en kontakt med sitt ursprung (Höjer, 2001).

Från barnvårdens historik till barnvården i dagens läge visar en sammanställning av Socialstyrelsen (2014) gällande svenska kommuners heldygnsinsatser enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) och Lagen (SFS 1990:52) om särskilda bestämmelser om vård av unga att cirka 12900 barn och unga påbörjade heldygnsinsatser år 2013. 10000 av dessa barn var nytillkomna vilket innebär att de inte under de föregående fem åren hade deltagit i någon annan heldygnsinsats. Den vanligaste placeringsformen för barn och ungdomar som av olika anledningar inte längre kan bo med sin biologiska familj är jourhem och/eller familjehem, detta eftersom att dessa vårdformer som beskrivet ovan anses gynna barnen och ungdomarna mest då de så långt det är möjligt efterliknar ett familjeliv (Höjer, 2001).

Motiv och motivation till att bli familjehem

Enligt Wåhländer (1990) kan familjehemsföräldrar delas upp i två grupper, de som genom ett aktivt val söker rollen som familjehem och de som blir familjehemsföräldrar endast åt ett särskilt barn som de på något sätt haft en relation till tidigare. Andersson (2001) har i sin studie intervjuat familjehemsföräldrar om deras motiv till att bli familjehem och funnit att motiven går att dela in i fyra huvudgrupper. Dessa är föräldrar som blir familjehemsföräldrar till någon anhörigs barn i slakten, föräldrar som inte tror att de kan få egna barn och då väljer att bli familjehemsföräldrar som ett alternativ till adoption, de familjehemsföräldrar där modern i familjen hellre vill stanna hemma och ta hand om fosterbarn än vanligt förvärvsarbete och de familjehemsföräldrar vars egna barn flyttat hemifrån.

De Mayer, Vanderfaeillie, Vanschoonlandt, Robberechts och Van Holen (2014) beskriver holländska familjehemsföräldrars motiv från en annan synvinkel och gör en uppdelning mellan barncentrerade motiv, samhällscentrerade motiv samt självcentrerade motiv. Resultaten från deras studie visade att det var vanligast att familjehemsföräldrar angav barncentrerade motiv såsom att kunna erbjuda ett bra och kärleksfullt hem till ett utsatt barn. Ytterligare en stor andel angav samhällscentrerade motiv såsom att göra en god gärning för samhället eller att ta hand om ett utsatt barn på grund av religiösa övertygelser. De motiven som angavs som mindre betydelsefulla är de självcentrerade motiven, exempelvis att vara ensamstående och vilja ha ett barn eller att ta hand om ett barn på grund av oförmågan att få egna biologiska barn. Dessa tendenser syns även i den svenska familjehemsvården då Khoo och Skoog (2014) i sin studie av svenska familjehemsföräldrar bekräftar att de vanligast förekommande motiven är de barncentrerade. Föräldrarna angav att anledningen till att de blev familjehemsföräldrar var viljan att ta hand om ett barn och viktigast av allt att erbjuda en familj. Ett omvårdnadsperspektiv var framträdande där ord så som ”att hjälpa” och ”att rädda” ofta framhölls vid djupintervjuerna som gjordes i denna studie.

Utredningsmodeller

Familjehemsföräldrar kan rekryteras via den kommunala socialtjänsten. Det kan ske genom att familjen själv kontaktar socialtjänsten och ansöker, att familjen svarar på en annons och söker arbetet som familjehemsföräldrar eller att en socialarbetare hör av sig till familjen efter att ha fått rekommendationer från annat håll (Andersson, 2001). Efter detta första steg följer en utredning då samtliga föräldrar som ansöker om att bli familjehem ska bli utredda av socialnämnden i den kommun där de ansöker (Höjer, 2001). Utredningarna följer förutbestämda mallar och ska utreda huruvida en familj lämpar sig att ta sig an uppdraget som familjehem. Vid dessa utredningar används vanligtvis en av de två mest etablerade modellerna i Sverige, Kälvestensmodellen som framtogs av Anna-Lisa Kälvesten på 80-talet eller PRIDE-modellen (PRIDE - Parent Resources for Information) som framtogs i USA av professor Eileen Mayers Pasztor. PRIDE-modellen importerades till Sverige i början på 1990-talet. Vi har valt att använda Rasmusson och Regnér

(2013) som den enda källan till samtligt material om utredningsmodeller. Nedan presenteras dessa utredningsmodeller mer ingående.

Kälvestensmodellen: I Kälvestensmodellen delas utredningen in i ett antal förbestämda faser. Den första av dessa är kontaktfasen som innebär att en utredande socialsekreterare via telefon kontaktar det eventuellt blivande familjehemmet för att informera om uppdragets innebörd. I denna fas lyssnar utredaren efter familjens motiv samt familjesituation och begär utdrag ur polisregister samt från kronofogde. Beroende på resultatet kan utredningen sedan gå vidare eller avslutas. Efter denna fas tar orienteringsfasen vid. Denna innefattar ett antal hembesök där helst två socialsekreterare deltar. Vid hembesöken ska hela familjen vara närvarande, alltså föräldrar och biologiska barn för att möjliggöra observation av familjens samspel samt huruvida hela familjen är inställd på att bli familjehem. Familjens bostad inspekteras och uppdraget diskuteras ytterligare. Ett eventuellt andra hembesök tar vid där det första slutade. De biologiska barnen involveras i samtalen. Hur många hembesök som behövs är individuellt och anpassas efter behov. Efter hembesöken avgörs det efter diskussion med övrig arbetsgrupp huruvida familjen är lämplig att gå vidare till nästa fas, intervjufasen. Intervjufasen innebär att föräldrarna intervjuas var för sig av två socialsekreterare i cirka två till tre timmar för att utreda huruvida de är lämpliga i fråga om känslomässiga och sociala resurser. Detta övergår sedan i uppföljningsfasen där intervjuerna tolkas och sammanställs. Resultatet och bedömningen av intervjuerna återkopplas sedan till föräldrarna. Detta följs sedan av beslutet om huruvida föräldrarna anses lämpliga eller inte att ta uppdraget som familjehem (Rasmusson & Regné, 2013).

PRIDE-modellen: PRIDE-modellen är annorlunda i jämförelse med Kälvestensmodellen på det sättet att den kombinerar utredning och utbildning. PRIDE-modellen bygger på ingående handböcker och manualer som vägleder både utredare och deltagare i programmet. Utbildningen ges av en socialarbetare och en erfaren familjehemsförälder som i sin tur utbildats för att kunna ge utbildning enligt PRIDE-modellen. Samtidigt som utbildningen pågår görs en utredning där de blivande familjehemsföräldrarna skriver ner svar på olika frågor i en så kallad Livsbok. En central grundregel i PRIDE-modellen är att bedömningen över huruvida en familj uppfyller de kraven som krävs ska göras i en öppen dialog mellan socialarbetaren och familjen. Utbildningen ska bygga på en ömsesidighet mellan utbildarna och deltagarna där båda parter bär ansvaret. Både utbildningen och utredningen baseras på fem huvudkompetenser som anger vilka kunskaper en familjehemsförälder bör ha. Den första av dessa fem huvudkompetenser är kompetens att fostra och ge omsorg åt barn. Den andra är att besitta kunskaper om barns utvecklingskurva men också kunskap att hantera barn vars utveckling avviker från det normala. Den tredje handlar om att familjehemsföräldrar ska kunna stötta och upprätthålla relationen mellan barnet och dess biologiska familj och den fjärde är att hjälpa till att bistå barnet med trygga och varaktiga relationer livet ut. Den femte och sista kompetensen som nämns är förmågan att arbeta och ingå i ett professionellt team. Dessa fem huvudkompetenser har framtagits av erfarna familjehemsföräldrar samt professionella yrkesutövare. I utbildningsdelen ingår tio träffar där de deltagande utbildas inom diverse områden såsom anknytning, barns

behov, fostran samt processen att säga farväl. Olika problemområden redovisas såsom missbruk, vanvård, misshandel och sexuella övergrepp. Vid dessa träffar sker diskussioner samt praktiska övningar som ska förbereda de blivande familjehemsföräldrarna på sitt uppdrag. Utredningsdelen består av att svara på några hundra frågor i Livsboken som baseras på de fem huvudkompetenserna beskrivna ovan. Efter varje utbildningsträff får deltagarna med sig en uppgift hem som innefattar att svara på ett antal frågor i Livsboken relaterade till utbildningspassets tema. Svaren i Livsboken lämnas sedan till utredarna som sammanställer och diskuterar detta med familjen vid något av de hembesöken som görs under tiden som utbildningen pågår. Svaren i Livsboken kombinerat med observationer vid hembesöken och utbildningsträffarna utgör sedan underlag för bedömningen över huruvida familjen lämpar sig som familjehem (Rasmusson & Regnér, 2013).

Utbildning till familjehem

Flera statliga utredningar har tillsammans med forskning påvisat brister i hur samhället klarar av att tillgodose en familjehemsvård som ska vara kontinuerlig, ändamålsenlig, trygg och säker. Denna vård ska tillgodose barnens behov och ge dem förutsättningar för att klara sig som vuxna. På grund av dessa framkomna brister så har Socialstyrelsen tillsammans med forskare, familjehemsföräldrar och praktiker arbetat fram ett utbildningsmaterial som ska användas vid utbildning av jour- och familjehem (Socialstyrelsen, 2013). Syftet med utbildningsmaterialet är att man ska kunna erbjuda alla jour- och familjehem runt om i Sveriges kommuner en grundutbildning som håller en god standard och som kan säkra kvalitén. Detta görs som ett steg i satsningen “Program för trygg och säker vård i familjehem eller hem för vård och boende” som Socialstyrelsen och regeringen arbetat fram. Sedan januari, år 2013 har kommunerna en skyldighet att ge familjehemmen den utbildning som de har behov av, även fortlöpande under placeringens gång.

Tanken med denna grundutbildning är att familjen ska få en bild av vad uppdraget som familjehem kan innebära och få kunskaper av värde för uppdraget. Familjen ges möjlighet till diskussion med andra familjer i liknande situation och ska genom utbildningen bli mer rustade att ta sig an diverse utmaningar som kan uppstå inom familjehemsvården. Familjen ska därför helst genomgå utbildningen innan det första barnet placeras hos dem eller kort därefter. Utbildningen innefattar bland annat samarbetet mellan placerande socialtjänst, familjehemmet och det placerade barnets biologiska föräldrar, vikten av kontakten med barnets biologiska familj, anknytning, krishantering samt familjehemmets rätt till stöd och hjälp (Socialstyrelsen, 2013).

Familjehemmens behov av stöd

Så som angivet i inledningen så är det många familjehemsföräldrar som upplever att de får för lite stöd av den placerande socialtjänsten. Många familjehemsföräldrar upplever exempelvis att de innan en placering får för lite information om barnets behov vilket gör att de känner sig dåligt förberedda att bemöta dessa behov (Geiger, Hayes & Leitz, 2013; Khoo & Skoog, 2014; Octoman & McLean, 2014). Rosenwald och Bronstein (2008) beskriver hur familjehemsföräldrar inte känner sig värderade och betrodda, allt detta för att socialarbetarna inte förser dem med nödvändig information innan en placering och för att de inte ges delaktighet i något beslutsfattande som rör barnet. Även i Gilbertson och Barbers studie (2003) beskrev familjehemsföräldrar det som ett stort problem att de inte får tillräcklig eller relevant information om barnet innan placeringen. Vissa föräldrar beskrev att deras frågor om barnet ignorerades och andra beskrev en känsla av att socialarbetarna ljugit för dem. Flera föräldrar talade om detta med ilsken ton och menade att denna ofullständiga information gjorde det svårt för dem att bemöta barnet utifrån dennes förutsättningar och behov.

Familjehemsföräldrar rapporterar även att de får för lite stöd under en pågående placering. Enligt Andersson (2003) så var de svenska familjehemsföräldrarna långt ifrån nöjda med det stöd som de fick från socialarbetarna då de sällan träffades. Många av familjerna berättade att de saknade erfarenheter av problemen som kom upp och då hade önskat att ha någon att prata med för att få råd och stöd. Familjehemsföräldrarna nämner också att de saknar att få uppskattning och uppmuntran i arbetet de gör. Även i Khoo och Skoogs studie (2014) beskriver svenska familjehemsföräldrar att de hade svårt att upprätthålla en stabil kontakt med sin socialarbetare på grund av svårigheterna att nå denne. Vissa föräldrar berättade att de hade börjat söka hjälp inom andra kretsar istället, exempelvis på barnets skola eller inom barn- och ungdomspsykiatri. Geiger, Hayes och Leitz (2013) visar liknande resultat i sin studie där många familjehemsföräldrar beskrev att deras telefonsamtal inte besvarades och att deras oro för fosterbarnen nonchalerades av myndigheterna. Dessa föräldrar åberopade även avlastningsstöd i högre grad då de ansåg att det var svårt att få andrum som familjehemsförälder vilket leder till utbrändhet som påverkar den övriga familjen negativt. Familjehemsföräldrar i Gilbertson och Barbers studie (2003) beskrev även dem ett behov av mer avlastningsstöd men även någon form av krisstöd där hjälp ska kunna fås hela dygnet. Detta visade sig också i Octoman och McLeans studie (2014) där familjehemsföräldrar beskrev ett behov av direkt krisstöd dygnet runt. Föräldrarna i denna studie beskrev också ett behov av information om hantering och bemötande av barnets psykiska besvär men också emotionellt stöd till dem själva.

Att få stöd i kontakten med de biologiska föräldrarna var något som efterfrågades av en stor del av familjehemsföräldrarna i en studie som delvis handlade om just kontakten med dessa. Det familjehemsföräldrar önskar är någon typ av medlare i kontakten med de biologiska föräldrarna. De önskar även att få information om den biologiska familjen (Van Holen, Vanderfaillie, Vanschoonlandt, De Maeyer & Stroobants, 2015).

I flertalet studier nämns även den ekonomiska ersättningen som otillräcklig (Brown & Bednar, 2006; Geiger, Hayes & Leitz, 2013; Gilbertson & Barber, 2003; Hudson & Levasseur, 2002; Octoman & McLean, 2014). Familjehemsföräldrar menar att det inte enbart handlar om att täcka de ekonomiska kostnaderna för ett placerat barn utan att ersättningen borde vara högre för att visa på ett erkännande och arbetets värde. Den ekonomiska ersättningen kan också vara avgörande då familjehemsföräldrar känner att de inte har råd att ta med det placerade barnet på alla de aktiviteter som de gör i familjehemmet vilket resulterar i att barnet inte blir fullt integrerat i familjen (Hudson & Levasseur, 2002).

Upphörande placering

Det sker ofta oplanerade uppbrott inom familjehemsvården. Vinnerljung, Sallnäs och Westermark Kyhle (2001) benämner dessa som sammanbrott som innebär att vården avslutas på ett sätt som socialtjänsten inte hade planerat. Dessa uppbrott kan ske och initieras på olika sätt, bland annat genom att familjehemsföräldrarna själva initierar uppbrottet eller att det placerade barnet väljer att avsluta placeringen. Uppbrottet kan också initieras av socialtjänsten eller genom att de biologiska föräldrarna drar tillbaka sitt samtycke till vård utanför hemmet (Khoo & Skoog, 2014).

Anledningen till dessa oplanerade uppbrott varierar med varje fall och kan exempelvis handla om det placerade barnets beteende eller en negativ påverkan på familjehemmets egna biologiska barn. Gilbertson och Barber (2003) presenterar i sin studie ett framstående tema som påverkat ett flertal oplanerade uppbrott hos de familjehemsföräldrar som intervjuades. Majoriteten av familjehemsföräldrarna beskrev att anledningen till det oplanerade uppbrottet var att det placerade barnets beteende äventyrade den övriga familjens säkerhet. Exempel på beteenden kunde vara att barnet var utåtagerande fysiskt samt sexuellt eller att barnet tände eld på diverse föremål i hemmet. Brown och Bednar (2006) lyfter ett liknande tema i sin studie om vad som skulle krävas för att familjehemsföräldrar skulle avsluta en placering. Föräldrarna beskrev att de skulle kunna avsluta en placering om barnet utgjorde ett hot mot familjens säkerhet genom ett farligt beteende eller deltog i kriminella kretsar utanför hemmet. Andra teman som lyftes var om föräldrarna trots flertalet försök inte lyckats möta barnets behov eller om föräldrarna genomgick någon slags livsförändring exempelvis pension eller nya karriärmöjligheter.

Geiger, Hayes och Leitz (2013) lyfter emotionella orsaker i sin studie och då i huvudsak den emotionella inverkan som kan uppstå i den biologiska familjen vid ett uppbrott. Även Khoo och Skoog (2014) visade i sin studie att familjehemsföräldrar indikerat att om placeringen har en negativ inverkan på de biologiska barnen så anser de att detta är en anledning till att avsluta en placering. Slutsatsen i deras studie var att dessa oplanerade uppbrott bör ses som en komplex process snarare än som något som sker beroende på en enstaka händelse. De lyfter även att det oavsett vem och vad som initierat uppbrottet är mycket påfrestande för familjehemsföräldrarna som själva beskrev känslor av ilska och sorg i samband med oplanerade uppbrott. Hebert, Kulkin

och McLeans (2013) studie som handlar om hur familjehemsföräldrar upplever det när ett placerat barn flyttar beskriver att föräldrarna känner sorg och saknad. Många gånger upplever de trauma och då speciellt när barnen flyttas utan förvarning eller med mycket kort varsel. De skriver även att familjehemsföräldrar i deras studie har rapporterat att de upplevt att när de har getts möjlighet att sitta ner med barnet innan och prata om avslutningsprocessen så har avslutet upplevts mindre traumatiskt av både familjehemmet och det placerade barnet.

3. Teoretisk referensram

Studiens teoretiska referensram har utvecklats med stöd i tidigare forskning och ett synsätt där förberedelsearbetet går att urskilja som en process. Denna referensram återkommer vi till i analysen av datamaterialet.

Att vara familjehem - en process

Åtagandet att ta emot ett barn akut har vi valt att se som en process som i sin tur utgörs av ett antal faser. Månsson (2013) skriver om sociala fenomen utifrån ett interaktionistiskt perspektiv och lägger då tonvikt på betydelsen av processer. Vi har valt att applicera detta synsätt på familjehemsuppdraget, från det att en familj bestämmer sig för att bli familjehem tills det att ett barn akut träder in i deras hem. I förberedelseprocessen urskiljs fyra faser vilka kan illustreras enligt nedan:

Figur 1: Förberedelseprocessen

Den första av dessa faser är *beslutsfasen* som innehåller familjens beslut och motiv till att bli familjehem. Dessa motiv kan bland annat vara barncentrerade, samhällscentrerade eller självcentrerade (De Mayer, Vanderfaellie, Vanschoonlandt, Robberechts & Van Holen, 2014). Den andra visar nästa steg i processen som är *utredningsfasen*. Utredningsfasen kan ses som förberedande inför uppdraget att ta emot barn akut och är socialtjänstens sätt att utreda hur lämplig familjen är för uppdraget. Denna utredning sker många gånger via de två mest etablerade modellerna i Sverige, Kälvestensmodellen eller PRIDE-modellen. Den tredje fasen är *generell introduktion till uppdraget som familjehem* där utbildning, inledande information och stöd ingår, en fas där tilltänkta familjehem förbereds inför familjehemsuppdraget med det som socialtjänsten anser att de behöver kunskap om. Den fjärde och sista fasen som vi har valt att fokusera på är *den specifika introduktionen inför varje enskild akut placering*. Denna fas är en förberedande fas där informationen om det placerade barnet ingår tillsammans med stödet som ges vid varje akut placering. I den tredje och fjärde fasen kommer vi i resultatet att presentera förhållanden som underlättar eller försvårar uppdraget som familjehem utifrån familjehemsföräldrarnas egna berättelser.

4. Metod

Under denna rubrik presenteras studiens tillvägagångssätt. Här motiveras valet av en kvalitativ metod samt hur urvalsprocess, datainsamlingsmetod samt bearbetning/analys av datan har utförts. Avslutningsvis förs en diskussion angående etiska överväganden som gjorts i studien samt reflektioner över studiens tillförlitlighet.

Kvalitativ metod

Då studiens syfte är att beskriva och analysera familjehemsföräldrars uppfattningar om hur de förbereds inför uppdraget att akut ta emot barn i sina hem samt undersöka familjehemmens syn på förtjänster och brister i detta förberedelsearbete så valdes en kvalitativ metod. Den kvalitativa metod som valdes var semistrukturerade intervjuer då vi önskade ett djup i datamaterialet. Metoden valdes också för att möjliggöra för en flexibilitet i forskningsprocessen genom att kunna följa upp sidospår som uppkommer under intervjun med ytterligare frågor. Vi har ingen ambition att ge en heltäckande bild av Sveriges familjehem utan vill ge en fördjupad bild av de familjehemmen som vi intervjuat, något som är centralt inom kvalitativ metod (Bryman, 2011).

Denna studie ämnar ge en förståelse för familjehemsföräldrars upplevelser och uppfattningar. Vi är således intresserade av familjehemsföräldrarnas erfarenheter av att ta emot barn akut i sina hem. Ambitionen är att ge en inblick i familjehemsuppdraget utifrån familjehemsföräldrarnas perspektiv och vi vill försöka att ge en beskrivning av hur de uppfattar sin situation. Vi är inte intresserade av orsaker eller av att göra några statistiska beräkningar när det gäller familjehemsuppdraget vilket ytterligare motiverar valet av en kvalitativ metod (Denscombe, 2009).

Ämnesorientering

Med avsikt att få en orienterande bild av forskningsläget har vi tagit del av vetenskaplig litteratur i form av bland annat artiklar, avhandlingar och kurslitteratur. Relevant vetenskaplig litteratur har sökts via olika databaser, exempelvis primo, SocINDEX, SAGE journals, google scholar samt Socialvetenskaplig tidskrift.

På grund av svårigheten att finna relevant nationell litteratur om familjehemsuppdraget ur familjehemsföräldrars perspektiv så söktes även internationell litteratur på ämnet. Khoo och Skoog (2014) bekräftar att få studier gjorts som belyser familjehemsföräldrars perspektiv i Sverige.

För att finna svenska studier användes bland annat sökorden: familjehemsföräldrar, jourhemsföräldrar, fosterföräldrar, jourhem, familjehem, akuthem.

För att finna internationella studier användes bland annat sökorden: foster care, foster parents, foster children, foster parents perspective, foster carers, foster families.

Rekrytering av intervjupersoner

För att få relevanta svar på de frågor som vi har valt att undersöka så gjordes ett målstyrt urval där vi initialt endast sökte jourhem. Då det visade sig svårt att få kontakt med det antalet jourhem som önskades för studien så breddades urvalet för att även involvera familjehem som har anlåtats av kommunerna för akuta placeringar av barn. Denna urvalsteknik då man endast vänder sig till en specifik grupp syftar till att strategiskt välja ut den grupp av respondenter som matchar forskningsfrågorna (Bryman, 2011). För att få en första kontakt med familjehemsföräldrar som kunde delta i studien valde vi att vända oss till personer som Aspers (2011) benämner som ”gate keepers”. Detta är personer med kontakter inom området som kan hjälpa till att få tillträde till fältet. I denna studie kontaktades således familjehemssekreterare via telefon och en förfrågan gjordes om de kunde tänka sig att kontakta jourhemsföräldrar samt familjehemsföräldrar med jouruppdrag och informera om studien.

Ett informationsbrev (se Bilaga 1) förmedlades via e-post till familjehemshandläggarna med avsikt att ges vidare till eventuella deltagare i studien. Brevet presenterade studiens avsikt, metod, etiska riktlinjer samt kontaktuppgifter till oss. Vid återkoppling från familjehemshandläggarna fick vi kontaktuppgifter till de familjehemsföräldrar som kunde tänka sig att delta och dessa kontaktades för inbokning av intervju.

När kontakten med de första familjehemsföräldrarna var etablerad så förändrades urvalsprocessen till ett snöbollsurval där nya deltagare till studien rekryterades genom de redan deltagande familjehemsföräldrarna. Enligt Bryman (2011) så tar man vid ett snöbollsurval kontakt med ett mindre antal av de som ses som intressanta för en studie och använder sen dessa för att få kontakt med de övriga som kan vara aktuella för deltagande i studien. Genom att dessa föräldrar hade kontakt med andra familjer med liknande uppdrag fick vi tillgång till ytterligare deltagare som kunde passa vår studie. Dessa kontaktades och fick möjlighet att läsa vårt informationsbrev för att ta ställning till om de ville delta eller ej.

Totalt åtta personer deltog i denna studie. Samtliga av de intervjuade familjerna arbetar för kommunen. Fyra av dessa familjer var enbart jourhem och resterande fyra var familjehem med jouruppdrag. Sju av intervjupersonerna som deltog var kvinnor och den åttonde intervjupersonen var man. Samtliga intervjuade familjer bor på landsbygden och är bosatta i kommuner med en befolkningmängd mellan 9000 och 53000 invånare. De intervjuade personerna har varierande grad av erfarenhet av akuta placeringar av barn, de har haft sina uppdrag mellan två och tjugofem år. För att säkerställa deltagarnas konfidentialitet så benämns dessa i resultatdelen som Ip 1, Ip 2, Ip 3 etcetera där Ip står för intervjuperson. Eftersom att endast en man deltog i studien så används ordet ”hen” vid analysen av vissa citat i resultatdelen. Detta för att inte avslöja vilket kön personen har som gjort ett specifikt uttalande.

Intervjuernas praktiska genomförande

Datansamlingsmetoden i denna uppsats är kvalitativa intervjuer. Semistrukturerade intervjuer valdes för att vi ville utgå ifrån vissa teman men ändå behålla möjligheten för intervjupersonerna att själva utforma sina svar fritt. Den semistrukturerade intervjun ger struktur genom användningen av en intervjuguide men också möjlighet att ställa följdfrågor som kommer upp vid intervjun vilket ger en ökad flexibilitet för undersökningsledarna (Bryman, 2011). En intervjuguide (se Bilaga 2) arbetades fram som ett första steg i vår datansamlingsprocess. Intervjuguiden strukturerades efter följande teman: etiska riktlinjer, bakgrundsinformation, rekrytering (generella förberedelser), förberedelser och information (specifika förberedelser) samt en detaljerad fallbeskrivning. Under varje tema konstruerades ett antal relevanta frågor av öppen karaktär för att möjliggöra för intervjupersonerna att kunna svara så fritt som möjligt utan att begränsas av frågans art. Varje intervju inleddes med att intervjuaren informerade om studiens syfte samt om de etiska aspekterna såsom rätten att inte svara på en fråga samt rätten att avbryta deltagandet. Innebörden av konfidentialiteten förklarades och deltagaren fick möjlighet att ställa frågor om studien. Då vi i ett tidigt skede i studien fick kännedom om att informationsbrevet inte nått samtliga deltagare inleddes alla intervjuer på detta sätt för att säkerställa att deltagarna kände till sina rättigheter.

Intervjuerna spelades in med mobiltelefon för att avdramatisera effekten som en bandspelare kan ha. Jacobsen (2012) beskriver att många människor känner sig obekväma vid tanken att bli inspelad på band och att närvaron av en bandspelare då kan ha en negativ effekt. Den finns samtidigt stora fördelar med att använda sig av ljudinspelning då ordagranna citat kan återges och en mer naturlig samtalssituation kan uppstå då intervjuaren inte konstant behöver anteckna det intervjupersoner säger. Jacobsen (2012) föreslår en kombination mellan dessa två metoder, att både spela in intervjun och samtidigt anteckna ner viktiga citat som senare underlättar att navigera i det transkriberade materialet. Han beskriver även att det finns positiva fördelar i sig med att anteckna vid en intervju. Det visar bland annat intervjupersonen att man är intresserad och lyssnar, vilket kan bidra till att intervjupersonen har lättare att öppna upp sig och berätta. I denna studie valde vi att göra på detta sätt och använda oss av både ljudinspelning samt anteckningar. Vår uppfattning är att intervjupersonerna inte stördes nämnvärt av att spelas in via en mobiltelefon då den naturligt smälter in i omgivningen. Vid vissa intervjuer hade intervjupersonen till och med glömt av att denne blivit inspelad och blev då påmind när vi stängde av inspelningen.

Intervjuerna varade tidsmässigt mellan 30 till 90 minuter. För att intervjupersonerna skulle känna sig så trygga och bekväma som möjligt i situationen så fick de möjlighet att själva välja vart de ville att intervjuerna skulle äga rum. Detta resulterade i att en intervju ägde rum på intervjupersonens arbetsplats och resterande sju intervjuer i intervjupersonernas hem. Valet av miljö är en central fråga då omgivningen som intervjun utförs i kan komma att påverka intervjupersonernas svar genom en så kallad kontexteffekt. Mer onaturliga kontexter tenderar att ge mer onaturliga svar (Jacobsen, 2012). Vi kunde känna av den naturliga miljöns positiva

effekter då intervjupersonerna kändes avslappnade och trygga i den självvalda miljön. Den naturliga miljön förde dock samtidigt med sig en del av de negativa effekter som Jacobsen (2012) beskriver då den innehöll en del störande moment. Detta kunde vara hemmavarande familjemedlemmar, skällande hundar, mobiltelefoner samt radioapparater som gav ifrån sig störande ljud på inspelningen och därmed försvårade transkriberingen. Vår uppfattning är att intervjuerna i sin helhet inte påverkades nämnvärt av dessa omgivande ljud.

Vi gjorde valet att en av oss skulle leda samtliga intervjuer för att skapa samma förutsättningar vid alla intervjuer. Båda deltog vid intervjutillfällena och den som inte ställde frågor och styrde intervjun framåt antecknade som beskrivet ovan viktiga citat eller liknande. Valet att utföra samtliga intervjuer tillsammans gjordes för att en av oss skulle kunna fylla i med frågor där den andre missade och vice versa. Vi tänkte också att det kunde vara positivt att få bådas uppfattning av intervjun för att möjliggöra för diskussion oss undersökningsledare emellan. Valet att båda två av oss skulle delta på samtliga intervjuer gjordes således utifrån goda intentioner men var samtidigt tidskrävande och kan även ha bidragit till en så kallad intervjuareffekt. Intervjuareffekten innebär att intervjupersonen påverkas av intervjuaren på flera olika sätt. Detta gäller exempelvis intervjuarens kroppsspråk, klädsel samt röstläge etcetera. Denna intervjuareffekt är oundviklig men en diskussion kan föras över hur intervjuaren/intervjuerna kan ha påverkat resultatet (Jacobsen, 2012). I denna studie kan intervjupersonen ha reagerat på att vi var två undersökningsledare då denne måste rikta sin uppmärksamhet mot oss båda. Detta behöver inte vara negativt men det kan ändå reflekteras över att det kan ha påverkat resultatet. När två intervjuare är närvarande så innebär det oundvikligen att fler reaktioner frigörs som intervjupersonen kan uppfatta. Vi har i efterhand reflekterat över det faktum att vi vid de första intervjuerna fann oss själva väldigt förvånade över några av intervjupersonernas svar vilket sannolikt påverkat intervjupersonens berättelse. Detta handlade i huvudsak om vår egen förförståelse som inte överensstämde alls med svaren vi fick av intervjupersonerna. Det var stundtals svårt att dölja denna förvåning vilket påverkade både kroppsspråk och röstläge. Det finns således en möjlighet att detta kan ha påverkat intervjupersonens fortsatta utsaga och samtidigt resultaten i denna studie. För att intervjuareffekten ändå skulle bli så liten som möjligt försökte vi konstant reflektera över vårt kroppsspråk och anta en öppen kroppshållning. Vi visade intervjupersonen vårt intresse genom bekräftande nickningar och ord vilket Jacobsen (2012) rekommenderar för att skapa en trygg atmosfär.

Transkribering och analys

Utmärkande för kvalitativa intervjuer är att rådatan är i form av ord. För att kunna analysera denna typ av data behöver den formateras om till analyserbar text genom transkribering. Vi valde att transkribera hälften av intervjuerna var trots att vi kan se fördelarna som Kvale och Brinkmann (2014) nämner med att båda undersökningsledare transkriberar materialet var för sig och sedan jämför dessa för att se om båda har hört samma utsagor och tolkningarna gjorts på

liknande sätt. Valet att transkribera hälften av intervjuerna var gjordes på grund av att det annars hade blivit för tidskrävande inom ramen för denna studie och kan som Kvale och Brinkmann (2014) beskriver ha påverkat reliabiliteten i resultaten. Innan transkribering diskuterade vi angående hur detaljerad transkriberingen skulle vara exempelvis om pauser, skratt och dylikt skulle dokumenteras för att säkerställa att transkriberingen gjordes på samma grunder oavsett undersökningsledare. På grund av studiens frågeställningar och syfte gjordes valet att inte ta med pauser och skratt med mera.

I vår studie har vi valt att analysera materialet genom en typ av empiristyrd tematisk analys. Detta innebär att allt material noggrant läses igenom flera gånger för att sedan koda i stora drag. Koderna sätter etiketter på datamaterialet och delar upp texten i olika delar (Hjerm & Lindgren, 2010). För att lättare kunna koda det insamlade materialet så kan man använda sig av några korta frågor som hjälp för att sortera. Dessa efterfrågar vad som händer i texten, vad som sägs i intervjun, vilka beteenden som beskrivs, åsikter som uttrycks, vad kan vara underförstått och vad känns självklart samt hur olika uttryck framstår i de kontexter där de förekommer. Efter denna första grövre indelning ordnas koderna och delas in i ett antal teman utifrån det som framstår som centralt och som återkommer flera gånger i materialet. Detta kallas för tematisering och leder till att huvudteman och underteman konstrueras. När forskaren känner sig tillfreds med kodningen samt tematiseringen och känner att analysen inte längre leder till nya teman utan kan sorteras in i redan befintliga teman har materialet nått en mättnad och analysresultaten/slutsatserna kan presenteras. I denna analysmetod sker kodning, tematisering samt presentation av analysresultatet parallellt och växelvis. Kvalitativ metod är på så sätt iterativ vilket innebär att forskaren läser igenom sitt datamaterial upprepade gånger tills denne anser att det analyserade materialet är stabilt och inte längre leder till nya koder och teman (Hjerm & Lindgren, 2010).

Till denna studie har vi valt att båda läsa igenom alla de transkriberade intervjuerna var för sig för att sedan koda och tematisera dessa innan vi slutligen träffas för att jämföra och sammanställa det vi på var sitt håll kommit fram till. Detta gjordes för att förstärka reliabiliteten i resultaten (Bryman, 2011). Vid jämförelse av de teman som vi funnit i vårt material och genom den tidigare forskningen så utvecklades idén om vår teoretiska referensram där vi har valt att se den initiala delen av familjehemsuppdraget som en process.

Etiska överväganden

Genom hela forskningsprocessen har vi beaktat Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska huvudkrav som är allmänt vedertagna inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Det första är informationskravet som innebär att de som deltar i studien ska informeras om att deltagandet är frivilligt samt att de har rätt att avsluta sitt deltagande när de önskar utan vidare förklaring. De ska också få information om syftet med studien samt de moment som studien kommer innehålla. Det andra kravet är samtyckeskravet och innebär att deltagarna efter att ha fått information om studien själva ska ha rätten till samtycke. Det tredje kravet är

konfidentialitetskravet vilket innebär att det inte ska gå att spåra några uppgifter till en specifik individ. Allt material ska förvaras så att obehöriga inte kan ta del av det. Det sista kravet är enligt Daneback och Månsson (2008) nyttjandekravet som innebär att de uppgifter och det material som samlas in om deltagarna enbart ska användas i forskningssyfte.

Tanken var att samtliga som deltog i studien skulle få ta del av vårt informationsbrev som beskrev avsikt, metod och etiska riktlinjer. Under studiens gång fick vi vetskap om att informationsbrevet inte nått samtliga deltagare på grund av olika orsaker. Kravet om information och samtycke uppnåddes dock ändå eftersom samtliga deltagare innan varje intervju blev informerade om de etiska principerna och sina rättigheter.

Konfidentialitetskravet är svårare att säkerställa eftersom de jourhem och familjehem med jourhemsuppdrag som vi valt att intervjua är bosatta inom ett relativt centrerat område. Genom att vi använt oss av ett snöbollsurval så är vi medvetna om att flera av de deltagande familjerna har haft kontakt tidigare och att det därför finns en risk för att vissa berättelser och uttalanden kan gå att koppla till specifika personer. För att i största möjliga mån förhindra detta och bevara deltagarnas konfidentialitet har alla uppgifter avidentifierats så att de inte går att koppla till någon enskild individ eller plats. Nyttjandekravet uppnås genom att alla uppgifter och allt material som samlas in enbart kommer att användas i denna studie.

Studiens tillförlitlighet

Enligt Kvale och Brinkmann (2014) finns det inga uppenbara och självklara kvalitetskriterier för kvalitativa intervjuer utan dessa är beroende av intervjuens utformning, ämne och syfte. Vanligt förekommande kvalitetskriterier är validitet och reliabilitet. Bryman (2011) beskriver validiteten i termer om huruvida studien verkligen har mätt det som den avsett att mäta. Har forskarna undersökt det som de påstår sig undersöka? Reliabiliteten handlar om studiens pålitlighet, med andra ord hur noggrant mätningarna har utförts. Har en studie hög reliabilitet ska resultaten från den studien bli desamma om studien upprepas. Bryman (2011) skriver att dessa två kvalitetskriterier, validitet och reliabilitet, kan vara enklare att applicera på kvantitativa studier då de ofta rör aspekter av en studie som har med mätning att göra. En lösning på detta kan vara att forskare i kvalitativa studier gör en anpassning av reliabiliteten och validiteten för att ändå kunna använda dem som kvalitetskriterier. En annan lösning är att helt frångå reliabiliteten och validiteten och istället använda kvalitetskriterier som redan från början är mer anpassade till en kvalitativ metod.

I denna studie har vi valt att använda oss av samma kvalitetskriterier som Höjer (2001) använt sig av i sina kvalitativa intervjuer med fosterföräldrar. Dessa presenteras av Padgett (2009) och är reaktivitet, forskarbias och respondentbias. Dessa tre kan sägas vara ett alternativ till validitet. Alternativet till reliabiliteten kan benämnas som en slags transparens, en öppenhet i alla delar av studien som möjliggör för en inblick i studiens pålitlighet.

Reaktivitet syftar till forskarens närvaro och hur denna i sin tur kan komma att förvränga eller påverka deltagarnas åsikter och beteende. I kvalitativa studier är detta ofta ett orosmoment

då forskaren befinner sig närmare deltagarna än i kvantitativa studier (Padgett, 2009). I vår studie har majoriteten av intervjuerna ägt rum i deltagarnas egna hem, endast en intervju ägde rum på den intervjuades arbetsplats. Vår uppfattning är att deltagarna har känt sig trygga med att intervjuerna genomförts i deras hem/arbetsplats vilket också är den miljö som de själva valt. Vår närvaro kan dock ha gjort att de ansträngt sig för att städa i ordning, bjuda på fika och vara allmänt välkomnande vilket kan ha påverkat intervjuernas innehåll. Vid ett fåtal tillfällen städade intervjupersonerna i ordning innan intervjun under tiden som vi var där, tände ljus och ansträngde sig för att skapa en trevlig atmosfär. Vi uppfattar dock inte att detta påverkade innehållet i intervjuerna nämnvärt. Vi har tidigare i metodavsnittet reflekterat över de tillfällen i intervjuerna då vi blivit så överraskade och förvånade över intervjupersonernas svar att vi haft svårt att dölja vår förvåning. Möjligheten finns att våra reaktioner, vårt kroppsspråk samt tonläge kan ha fungerat ”som positiva eller negativa förstärkare” (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 214) vilket kan ha påverkat intervjupersonerna, deras svar och därmed också tillförlitligheten i studien.

Forskarbias innebär risken att forskaren tolkar resultaten på ett sätt att dennes åsikter och förutfattade meningar förvränger resultaten. Detta kan ske genom att forskaren strategiskt väljer ut deltagare som denne tror kommer att bekräfta dennes hypoteser eller ställer ledande frågor som påverkar resultaten. Forskarbias uppstår även när forskaren väljer att se det som denne vill se, det vill säga när forskaren väljer att bortse från delar i resultatet som avviker från slutsatserna (Padgett, 2009). I vår studie hade vi liten kontroll över urvalet då vi kontaktade så kallade ”gate keepers”, i vårt fall familjehemssekreterare som kunde ge oss tillträde till fältet. Det finns en möjlighet att familjehemssekreterarna medvetet gav oss kontaktuppgifter till familjehem som de kände att de hade en god relation till vilket i sådant fall kan ha påverkat resultatet och minskat validiteten. Det är svårt att reflektera över huruvida vi ställde ledande frågor som kan ha påverkat resultaten. Detta kan sannolikt ha skett omedvetet allt eftersom nya ämnen och stickspår utvecklades i intervjuerna. Vår avsikt var i varje fall att följa de teman som intervjuguiden var uppbyggd kring men då det i vissa fall framkom fakta som gjorde det svårt att ställa samtliga frågor finns det en möjlighet att ledande frågor ställdes som kan ha påverkat intervjupersonernas svar. Kvale och Brinkmann (2014) skriver att ledande frågor ofta är en nödvändighet i kvalitativa intervjuer och inte alls måste äventyra tillförlitligheten i studien. De menar att det mest centrala inte är huruvida frågorna är ledande eller inte. Det centrala är vart frågan leder och huruvida de kan leda till viktig kunskap eller inte. Detsamma gäller för analysen av resultaten där det finns en möjlighet att våra förutfattade meningar kan ha påverkat utan att detta varit vår avsikt. För att förhindra detta analyserade vi som beskrivet ovan resultaten var och en för sig för att sedan kunna jämföra de teman vi hittat och se om vi sett samma mönster i intervjuerna.

Respondentbias handlar om intervjupersonerna och möjligheten att de undanhåller information, vilseleder eller försöker agera på ett sätt som de tror tillfredställer forskaren (Padgett, 2009). Vi känner inte att intervjupersonerna i vår studie försökt undanhålla information utan att de snarare varit öppna och delat med sig av både positiva och negativa delar av familjehemsuppdraget.

När det kommer till reliabiliteten hänvisar Padgett (2009) till en öppenhet i alla delar av studien, exempelvis i insamlingen av data samt i analysen av data. Läsaren ska inte behöva lita på att du som forskare skött dig utan ska kunna avgöra detta genom att få full tillgång till alla överväganden som gjorts i studien. Forskaren ska dokumentera varje steg som denne tagit och beskriva alla detaljer i varje del av studien för att möjliggöra för läsare att själva få möjligheten att avgöra huruvida studien har en hög tillförlitlighet eller inte. Vår ambition med studien har varit att anta en öppenhet och dokumentera alla steg i processen för att möjliggöra stor insyn för läsaren. Vi har i vårt metodavsnitt varit noggranna med att beskriva detaljer och att i resultatdelen ta med citat som gör att läsaren själv kan avgöra rimligheten i tolkningarna.

5. Resultat

Här följer studiens resultatredovisning av de åtta intervjuer som har genomförts. Resultatet presenteras i enlighet med de fyra faserna i vår teoretiska referensram som är beslutsfasen, utredningsfasen, den generella introduktionen till uppdraget som familjehem samt den specifika introduktionen inför varje enskild akutplacering. Under dessa fyra faser har ett antal underteman konstruerats som bland annat presenterar faktorer som underlättar och faktorer som försvårar uppdraget som familjehem. Samtliga citat som presenteras har avidentifierats för att säkerställa deltagarnas konfidentialitet och omformats till en mer förståelig form i de fall det varit nödvändigt. I de fall då det förekommer [] i citaten har vi ändrat ord för att säkerställa konfidentialiteten eller förtydligat för att skapa förståelse.

Beslutsfas

Beslutet och motiven att bli familjehem fattas på olika grunder och kan som De Mayer, Vanderfaillie, Vanschoonlandt, Robberechts och Van Holen (2014) menar variera mellan mer barncentrerade motiv, till samhällsorienterade eller självcentrerade motiv. I vår studie angavs det olika motiv för att bli familjehem där både barncentrerade, samhällscentrerade samt självcentrerade motiv framkom, ibland i en kombination med varandra.

Barncentrerade, samhällscentrerade samt självcentrerade motiv

Flera av de intervjuade familjehemsföräldrarna angav motiv som kan anses vara åt det mer självcentrerade hållet. Detta kunde handla om att föräldern i fråga var trött på sitt tidigare arbete och ville testa något nytt, att det handlade om att förverkliga sina drömmar eller att ha en inkomst. En familjehemsförälder sade:

Jag jobbade på dagis innan, både som personal men också som städare och jag var lite trött på stora barngrupper men ville ändå fortsätta att jobba med barn och så hittade jag en annons i tidningen. Så jag sökte, jag tänkte för skojs skull och så fick jag jobbet och då tog jag det [Ip 4].

I detta citat syns tydligt ett mer självcentrerat motiv då anledningen till att söka arbetet som familjehem baserades på att intervjupersonen var trött på sitt tidigare arbete och ville ha något annat arbete som ändå involverade barn. En annan familjehemsförälder uttryckte flera motiv till att bli familjehem. Dessa kan sägas vara både barncentrerade, samhällscentrerade och självcentrerade:

Det var väl en dröm för mig. Jag hade varit fosterförälder jättelänge. Sen ser man det akuta behovet. Jag var nattvandrare, och då såg jag den vanliga rädslan för tonåringar som har det svårt. Det är ju barn i behov av att ha en vuxen hos sig. Det finns ju barn som inte har pratat med en vuxen på flera veckor. Då såg jag att det fanns ett väldigt stort behov av jourhem. Så det har varit en dröm för mig länge [Ip 2].

Ett mer självcentrerat motiv i detta ovanstående citat är förverkligandet av en dröm. Samtidigt uttrycker intervjupersonen ett samhällscentrerat motiv utifrån att det finns en rädsla för tonåringar och deras problem och därmed också ett stort behov av jourhem. Intervjupersonen nämner också barncentrerade motiv då hen talar om barn i behov av trygga vuxna att prata med och att dessa barn var en anledning till att hen blev jourhem. Ett annat självcentrerat motiv till att bli familjehem handlar om att kunna försörja sig: ”Då så sa jag det att jag behöver ha ett kontrakt för man behöver ju ha en fast inkomst” [Ip 8]. Det fanns även motiv som mer öppet hänvisar enbart till barnens behov:

Det som var motiverande var väl att vi tyckte att det behövdes. Det finns ju, jag menar, vi pratar ju alltid om världens barn men vi har dom runtomkring oss. Nöden är ganska stor men det ser man inte så mycket i det här landet. Här är de inte hungriga och ser inte ut som dom behöver så hemskt mycket men det finns annat där man märker att det inte fungerar [Ip 5].

I detta citat syns ett barncentrerat motiv då intervjupersonen belyser nöden hos barnen som finns i Sverige. Personen gör en jämförelse med ”världens barn” och menar att det finns utsatta barn ibland oss men att dessa barn inte syns på samma sätt eftersom att de inte sticker ut. I Sverige handlar inte problemen på samma sätt om svält och fattigdom men som intervjupersonen uttrycker så finns det andra problemområden där barnen blir utsatta.

Khoo och Skoog (2014) fann i sin studie av svenska jour- och familjehemsföräldrar att de vanligast förekommande motiven är barncentrerade. Föräldrarna i den studien angav att anledningen till att de blev jour- och familjehemsföräldrar var viljan att ta hand om ett barn och att kunna erbjuda en familj. Ett omvårdnadsperspektiv var framträdande där ord som ”att hjälpa” och ”att rädda” ofta framhölls vid djupintervjuerna som gjordes i denna studie. Kopplat till vår studie har vi inte sett samma tendenser eller ordval. Det har tydligt framgått att det finns en vilja att göra något gott för dessa utsatta barn men de intervjuade familjehemsföräldrarna har inte tydliga anggett detta som ett motiv till att bli familjehem. Vår tolkning av det insamlade materialet är att de flesta familjehemsföräldrarna muntligt uttryckte olika självcentrerade motiv men att det ändå senare i intervjuerna framgick att de arbetade utifrån ett barnperspektiv med barnets bästa i fokus. Ett exempel på detta är då en familjehemsförälder uttryckte: ”När ett barn kommer och är så utsatt, du kan tänka dig själv om du bara blev satt i en främmande familj som du inte känner över huvud taget och du vet ingenting, då måste den familjen gå in med 110%” [Ip 1]. Detta citat visar att även om de intervjuade familjehemsföräldrarna inte uttryckligen angav motiv som kan

anses höra till de barncentrerade så belyser många av dem senare i intervjuerna att en central del i uppdraget som familjehem är att ge kärlek och omvårdnad till de utsatta barnen som placeras hos dem.

Vägen in i uppdraget som familjehem

Wåhlander (1990) beskriver att familjehemsföräldrar kan delas in i två olika grupper mellan de som gör ett aktivt val att ansöka om att få bli familjehem och de som blir familjehem åt ett barn som de haft en relation till tidigare. I vår studie fanns båda dessa grupper med, där vissa som beskrivet ovan ansökte efter ha sett en annons i en tidning eller tog kontakt med socialtjänsten på eget initiativ efter att ha bestämt sig för att bli familjehem. Det fanns även de som tillhörde den andra gruppen men som då började som kontaktfamilj åt någon anhörigs barn som de haft kontakt med tidigare. Detta kunde se ut på olika sätt. En familjehemsförälder beskrev proceduren på följande sätt:

Först var vi kontaktfamilj. I och med att jag är uppväxt med familjehemsplacerade barn så visste ju jag vad det innebar men [min partner] visste ju inte riktigt vad det innebar. Så vi började som avlastning åt en anhörig och hade hennes barn på helger och så kände vi att det passade oss bra [Ip 6].

En annan familjehemsförälder beskrev en likande situation:

Vi blev avlastningsfamilj först åt kompisar, då inom LSS [lag (SFS 1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade]. Sedan fick socialtjänsten nys om oss som kontaktfamilj och då fick vi frågan om att bli familjehem eller jourhem och då hade de inget jourhem så då blev vi det [Ip 7].

Dessa citat visar hur det kan gå till när en familj blir familjehem eller jourhem. I dessa fall var anhörigplaceringarna ingången till det vidare uppdraget som familjehem/jourhem. I det första citatet spelade även den ena familjehemsförälderns egen barndom in då hen hade vuxit upp med familjehemsplacerade barn. I det sista citatet så kan man se det som Andersson (2001) beskriver som ett sätt att rekrytera familjehem, att en socialarbetare har fått vetskap om familjen från annat håll och då gör en förfrågan angående om familjen kan tänka sig att ta sig an andra uppdrag som jour- eller familjehem. I våra intervjuer framkom det att flera av familjehemsföräldrarna blivit kontaktade av socialtjänsten på detta sätt: ”Det var en tillfällighet tror jag. Vi var familjehem och sen så visste de om att vi fanns då vi varit för lite olika kommuner och då fick vi förfrågan att bli jourhem” [Ip 8].

Utredningsfas

Kälvestensmodellen och PRIDE-modellen

Utredningsfasen sker många gånger via Kälvestensmodellen eller PRIDE-modellen (Rasmusson & Regnér, 2013). Denna fas fokuserar på att socialtjänsten förvissas sig om att familjen är lämplig för uppdraget men kan också ses som en förberedelse för att ta reda på de olika familjemedlemmarnas inställning till uppdraget och för att se på allt det praktiska runt omkring, så som boendet och samspelet familjemedlemmarna emellan. Dessa metoder är för vissa familjehemsföräldrar välkända vilket syns på uttalandet som en familjehemsförälder gjorde angående sin utredning:

Vi gjorde en Kälvesten. Den har vi ju gjort några gånger. Vi har gjort Kälvesten med videoinspelning, vi har gjort anknytningsutredningar, vi har ju en anknytningsprofilsutredning då [Ip 3].

Ett familjehem hade genomgått både en Kälvestensutredning och en PRIDE-utredning då de varit familjehem för flera olika kommuner som i sin tur använde sig av olika utredningsmodeller. Efter lite hjälp kunde även denna familjehemsförälder benämna modellen de blivit utredda efter: ”Ja, i den kommunen var det PRIDE tror jag. Sen har [kommun X] och [kommun Y] gjort utredningar och i [kommun Y] var det en Kälvesten” [Ip 6]. Det finns även fall där vi som undersökningsledare kan anta att familjen genomgått en Kälvestensutredning utifrån de detaljer som familjen berättar om utredningen men familjen själv benämner inte utredningen vid dess namn och känner inte heller till namnet när det nämns: ”Jajjamen det gjordes det. Det var massor med frågor vid flera tillfällen både enskilt och ihop. Det tyckte jag var bra” [Ip 4]. Detta citat visar också att den familjehemsföräldern uppskattat utredningen då hen uttrycker att den varit bra.

Ingen utredning

I en av våra åtta intervjuer framkom det att den familjen aldrig blivit utredd för uppdraget som familjehem. Den ansvariga socialsekreteraren hade föreslagit det vid ett antal tillfällen men detta hade inte blivit av trots att familjen arbetat flera år som familjehem:

Nej, vi har faktiskt inte blivit utredda. Det har kanske varit så att de [socialtjänsten] har litat på mina referenser. Men det har nämnts, att vi borde göra en utredning. Välkommen brukar jag säga, så ska vi utreda oss [Ip 5].

I fallet ovan hade personen och dennes partner flera års erfarenhet av barn med särskilda behov och problem vilket skulle kunna vara en anledning till att utredningen dröjt eller inte blivit av då socialtjänsten som intervjupersonen beskriver skulle kunna ha litat på dennes referenser. Intervjupersonen nämner dock att det har nämnts att det borde göras en utredning vilket indikerar att socialtjänsten och den ansvariga socialsekreteraren väl vet om att en utredning ändå borde göras.

Sammanfattningsvis kan det sägas utifrån våra intervjuer att det är ett undantagsfall att inte bli utredd inför uppdraget som familjehem. I våra intervjuer var det endast i ett av åtta fall som familjen inte hade blivit utredd. I alla de andra fallen hade någon form av utredning gjorts även om den inte alla gånger varit enligt Kälvestensmodellen eller PRIDE-modellen. Utredningen kan ses som en typ av förberedelse inför uppdraget som familjehem men är inte av utbildande karaktär.

Generell introduktion till uppdraget som familjehem

I en generell introduktion till uppdraget som familjehem ska det enligt Socialstyrelsen (2013) ingå en grundutbildning. Denna utbildning ska ge familjehemmet verktyg att klara av uppdragets olika utmaningar och ska helst ges innan familjehemmet tar emot sin första placering eller i tät anslutning till denna. Socialtjänsterna är även skyldiga att erbjuda stöd och utbildning under en placering till de familjehem som har behov av det (Socialstyrelsen, 2013). Ingen av de intervjuade familjehemsföräldrarna hade fått någon utbildning innan det första barnet placerades hos dem vilket de ansåg försvårade familjehemsuppdraget. På grund av att ingen fått någon utbildning innan så valde många av intervjupersonerna att lyfta föreläsningar och kurser som de fått medverka på under uppdragets gång som en underlättande omständighet. Även stödinsatser såsom handledning lyftes som ett viktigt stöd och benämndes som en försvårande omständighet i de fall då den saknades eller var bristfällig.

Generell introduktion - försvårande omständigheter

De intervjuade familjehemsföräldrarna beskrev ett antal olika faktorer som kan kategoriseras som omständigheter som försvårar familjehemsuppdraget. Dessa försvårande faktorer är att inte få tillräcklig förberedelse eller information om uppdragets innebörd eller att familjen inte fått någon utbildning alternativt inte uppskattat den utbildning som erbjöds. Även brister i handledningen benämns som en försvårande omständighet initialt men också under uppdragets gång.

En försvårande omständighet som nämnades och återkom under flera intervjuer var avsaknaden av förberedelse och utbildning. Vid frågan om de hade fått någon utbildning innan de påbörjade sitt uppdrag som familjehem svarade samtliga familjer nej. De utbildningarna som familjerna hade närvarat på hade erbjudits först när familjen redan hade tagit emot flera barn,

utbildningarna kunde dessutom vara bristfälliga och erbjöds ibland med så kort varsel att familjerna var tvungna att tacka nej. En familjehemsförälder beskrev problemet med att bli kontaktad för sent på följande sätt: ”Nej de som ska hålla ordning på det rör ihop saker och hör av sig alldeles för sent och då får jag inte ihop det med barn och allt” [Ip 4]. Samma familjehemsförälder beskriver också att hen önskat att få gå på fler föreläsningar men att detta inte gett något resultat:

Jag har önskat att få gå på massa föreläsningar, för första perioden så kom det inga barn och då tänkte jag att man kan passa på lite, gå på de som handlar om barn med handikapp och olika bokstavskombinationer så man är lite förberedd, för jag är ju inte bekant med sånt. Jag tjatade en del när jag gick hemma men nu har jag lagt ner det för det hjälper inte [Ip 4].

Detta ovanstående citat visar att familjehemsföräldern ansträngt sig och försökt att få gå på föreläsningar om barn med särskilda behov etcetera för att utöka sina kunskaper inom detta område. Intervjupersonen beskriver att hen ”tjatat” för att få gå på föreläsningar men slutat göra det nu då det ändå inte gav något resultat. Detta indikerar att det är svårt för familjehemsföräldrar att få gå på utbildningar de anser relevanta för uppdraget. Det finns även fall där utbildning har erbjudits som familjen inte kunnat delta i på grund av den nuvarande placeringen: ”Men det passade inte nu och dessutom kom ju hon [det placerade barnet] så det var inte så lätt” [Ip 5]. En familj hade deltagit i en utbildning i början av uppdraget som familjehem, i detta fall en utbildning enligt PRIDE-modellen, som de valde att hoppa av på grund av att de ansåg den bristfällig:

Ja vi fick ju utbildning också i början, erbjudna att gå på det, det var en väldigt konstig utbildning, alltså vi var ju en väldigt blandad grupp, några väldigt erfarna och några helt oerfarna och vi hade väldigt olika tycke och tänk. Nej det blev inte så bra, så efter två gånger så ringde jag till socialtjänsten i [kommun X] och frågade: - ’Måste vi verkligen gå på den här?’, för jag kände att det gav så fel bild, det målades upp glamour runt att vara familjehem och att socialtjänsten ska stötta och hjälpa och då hade vi redan haft ett antal barn och visste att det inte var så [Ip 6].

Ovanstående citat visar att det även i de fallen då familjen erbjuds utbildning ändå inte alltid blir lyckat. Denna familjehemsförälder beskrev en besvikelse i hur utbildningen var upplagd och ansåg att den gav fel bild av familjehemsuppdraget genom att endast ge positiva sidor. Då familjen ovan redan hade haft ett antal barn placerade hos sig innan så hade de förkunskaper som gjorde att de ansåg att utbildningen inte visade en bild av verkligheten och därför valde de att hoppa av. Andra familjehemsföräldrar beskriver en avsaknad av utbildning i dagens läge på följande sätt: ”Ja utbildningar har vi ju gått på väldigt mycket så men det blir ju sämre och sämre alltså med kommunerna. Där får man ju inga utbildningar längre. Tyvärr” [Ip 3]. När vi frågade

en familjehemsförälder hur det såg ut gällande utbildning och om de hade fått information om uppdragets innebörd så fick vi till svar: ”Ingenting! Vi anställdes första februari och sjunde februari kom vår första jourplacering! En knapp vecka efter” [Ip 7]. Detta citat skulle kunna utgöra en möjlig förklaring till varför så få familjehem får utbildning innan uppdraget. Det råder en brist på familjehem och de familjerna som anmäler sitt intresse sätts i arbete så fort som möjligt vilket gör det svårt att hinna med en utbildning, om en sådan existerar, innan den första placeringen. Det verkar utifrån ovanstående finnas en hel del brister i utbildningssituationen av familjehem, dels för att familjerna inte kan delta på grund av den nuvarande placeringen men dels också för att utbildningarna erbjuds för sent vilket gör att familjen inte kan närvara. Den utbildningen som de erbjuds är i huvudsak olika föreläsningar inom olika problemområden, inga mer omfattande kurser eller utbildningar. Det kan reflekteras över huruvida detta är tillräckligt för att bli rustad att ta sig an familjehemsuppdragets alla utmaningar.

Flera familjehemsföräldrar beskrev bristen på handledning som en försvårande omständighet. Handledning kan inte ses som en generell introduktion till uppdraget som familjehem men kan ses som en generell stödsats under hela uppdraget och även i ett initialt skede:

[Kommun Y] har varit jättebra med handledning. Det betalar de. [Kommun X] tyckte att socialsekreterarna kunde stå för handledning själva men det tycker inte jag är bra. Då köpte vi egen handledning för annars hade jag inte stått ut. Det fick vi själva stå för. Jag tycker handledning är superviktigt! [Ip 3].

En annan familjehemsförälder beskrev en annan bristfällig situation i förhållande till handledningen: ”Nej inget, vi har aldrig fått någon handledning, samtal eller någonting gällande detta, nej inte gällande något” [Ip 8]. I dessa två citat beskrivs handledningssituationen som bristfällig då den inte erbjuds regelmässigt eller överhuvudtaget. Den första familjen hade fått handledning men som det citatet visar så skiljer det sig kommunerna emellan. Vissa kommuner bistår familjehemmen med kontinuerlig handledning från externa handledare medan vissa kommuner anser att handledning ska ingå i socialsekreterarnas arbetsuppgifter. Denna familjehemsförälder ansåg inte detta var en bra lösning och hade därför vid ett flertal tillfällen köpt sig egen handledning för att orka med uppdraget som familjehem. Den andra familjen hade aldrig fått handledning eller något samtal av den typen. Denna bristfälliga situation kan anses försvåra uppdraget som familjehem. Handledningen beskrevs också av många som ett viktigt stöd och samtliga uttryckte ett behov av att få prata med någon professionell om arbetet som familjehem:

Vi har haft så struliga barn och struliga föräldrar så man måste få häva ur sig. Det som vi är med om här kan jag inte prata med min granne om. Dom förstår ju inte vad vi pratar om, att vi lever under hot eller så med jätteträsiga barn [Ip 3].

Generell introduktion - underlättande omständigheter

De intervjuade familjerna uttryckte att utbildning och stöd från socialtjänsten underlättar familjehemsuppdraget. En annan faktor som spelar roll är hur väl man kommer överens med den placerande socialsekreteraren, vilken erfarenhet denne har samt hur lätt det är att komma i kontakt med socialtjänsten. En familjehemsförälder beskriver att det finns de socialsekreterare som är mer personligt engagerade vilket hen uppskattar:

Dom flesta har varit väldigt bra, vissa socialsekreterare har till och med lämnat sitt privata hemnummer och som ringer fast att det är lördag och söndag och frågar hur det går. Men det är ovanligt. Det finns jättebra och mindre bra socialsekreterare [Ip 7].

Detta citat beskriver socialsekreterare som är involverade i familjehemmen även på sin privata tid. Intervjupersonen beskriver att detta är ovanligt men uppskattar de socialsekreterare som är villiga att finnas som stöd även utanför sin arbetstid. Dessa socialsekreterare som gör det lilla extra beskrivs av familjehemsföräldrarna som de bra socialsekreterarna. Det kan ifrågasättas hur detta påverkar förväntningarna på övriga socialsekreterare som inte gör sig tillgängliga på samma sätt då jourverksamhet inte ingår i en socialsekreterares ordinarie arbetsuppgifter. Vi har även reflekterat över att en socialarbetares engagemang och stöd verkar skilja sig mycket beroende på familjehemmets erfarenhet och antal år som familjehem. Ett familjehem med mindre erfarenhet beskriver en positiv bild av stödsituationen:

Jag har ju inte haft några problem så jag har ju inte hört av mig så många gånger om vi säger så. De hör ju av sig ganska tätt i början, då hör de av sig varje dag och kollar läget. Sedan när det gått lite längre så hör de ju inte av sig varje dag [Ip 4].

En annan familj med betydligt mer erfarenhet uttrycker en annan bild av en liknande situation:

Är det en bra socialsekreterare så ringer den ju och hör hur det går men det kan gå flera dagar utan att man hör någonting och inte vet någonting. Vi har fått ett främmande barn hemma, man kanske ska ringa och fråga hur det mår och då kanske inte flera dagar senare [Ip 1].

Dessa två citat visar att familjehemmen upplever stödsituationen olika. Detta kan bero på den placerande socialsekreterarens erfarenhet men också att de familjehemmen med mer erfarenhet till större del lämnas att klara uppdraget på egen hand. Vi har sett mönster i samtliga intervjuer som stöttar att de med mer erfarenhet upplever en lägre grad av stöd. En familjehemsförälder med lång erfarenhet uttryckte detta på ett talande sätt:

Men det ska inte vara så. Dom ska inte lita på att jag fixar det. Jag ska också ha den utbildningen. Så säger någon att: -'ja men du är proffsig!'. Ja absolut, jag gör ett proffsigt jobb det kan man inte neka till men jag ville haft mer stöd. Man ska inte vara ensam i sin profession utan man ska få hjälp [Ip 2].

Andra underlättande omständigheter beskrivs av familjer som upplever bra stöd och utbildning från kommunen. Alla deltagare i denna studie har uttryckt hur viktig utbildning är för uppdraget som familjehem trots att de flesta inte har fått någon utbildning. En familjehemsförälder som inte har fått någon utbildning beskriver ändå en positiv upplevelse av uppdraget då hen ändå upplever sig få stöd: "Nej ingen utbildning, men mycket stöd och kontakter. De gör ju mycket för sina familjer" [Ip 8]. En annan familjehemsförälder beskriver typen av utbildningar som denne deltagit i: "Ja man går ADHD-utbildningar, ungefär som föreläsningar. Vi har ju även tagit emot väldigt små barn och det fick vi också utbildning i en gång" [Ip 3]. Det verkar även finnas mer behovsspecifika utbildningar som familjehemsföräldrar kan gå för att förbereda sig för ett speciellt barns behov: "Ja, alltså alla utbildningar, vi söker ju utbildningar hela tiden. Förra veckan var vi nere på [sjukhuset] och gick en utbildning enbart för den pojken som är placerad här nu. Hans diagnos då" [Ip 3]. Det verkar finnas utbildningsmöjligheter i de fall då ett barns särskilda behov kräver det. Det kan som i ovanstående fall röra sig om barn med särskilda handikapp som kräver kunskaper om hur dessa ska hanteras.

Vad familjehemsföräldrar hade önskat skulle ingå i en generell introduktion

Ingen av deltagarna i studien hade erbjudits någon utbildning innan de tog emot sin första akuta placering. Samtliga har uttryckt önskemål om vad de skulle vilja ha utbildning i eller vad de känner att de saknar kunskaper om vilket indikerar att familjehemmen som det ser ut idag saknar och efterfrågar utbildning på den generella nivån. Intervjupersonerna hade flera olika önskemål där vissa var mer återkommande än andra. Exempel på önskemål är ett ökat stöd i form av ett mentorskap där möjligheten att kontakta andra erfarna familjehemsföräldrar finns. Även att få utbildning i olika diagnoser och barns särskilda behov i relation till dessa diagnoser, utbildning om kulturer och religioner samt hur dessa kan bemötas och information om barns biologiska familj och hur familjehemmen ska hantera umgänget mellan barnet och den biologiska familjen.

Flera familjehemsföräldrar nämner att ett slags mentorskap hade underlättat uppdraget som familjehem. Att ha någon med erfarenhet i samma situation som kan stötta och komma med nya tankar och idéer i svåra situationer som uppkommer både innanför hemmets väggar men också i kontakten med socialtjänsten. En familjehemsförälder beskriver detta på följande sätt:

Detta mentorskap behövs jourhem emellan men även gentemot socialtjänsten, är man ny vet man inte vad man kan begära eller vad man kan fråga om, hur gör man med olika

saker. Hur fungerar det med umgänget, socialtjänsten säger så här och mormor säger så här, hur ska jag göra, hur ska jag tänka? [Ip 1].

Detta citat visar att det finns ett upplevt behov av ett mentorskap som kan vägleda i situationer där man inte har vetskap om hur man ska handla. Intervjupersonen ovan hänvisar till ett mentorskap jourhem emellan men också gentemot socialtjänsten angående vilka rättigheter och skyldigheter jourhemmet har. Ovan beskrivs att en svår situation kan uppstå när barnets biologiska familj säger en sak och socialtjänsten en annan, i en sådan situation efterfrågas en möjlighet att kontakta mer erfarna familjehemsföräldrar som då kan dela med sig av sina erfarenheter i liknande situationer. Som familjehemsförälder så efterfrågar man även ett mentorskap på grund av att man uppfattar att socialsekreterare inte på samma sätt kan bistå med det stödet då de inte lever i samma verklighet. En familjehemsförälder beskrev detta genom följande citat:

Jag har ju en helt annan bild och en helt annan information att förmedla till ett familjehem än vad familjehemssekreteraren har, för de lever ju inte i det. Så jag tycker ju att det ska ingå, när ett jourhem utbildas, så ska det finnas som ett mentorskap med ett annat jourhem [Ip 8].

Även en annan familjehemsförälder efterfrågade denna stödinsats: ”Det skulle man mer ha tror jag om man börjar som familjehem eller jourhem att man hade en stödfamilj, alltså någon som lever i verkligheten, ett mentorskap hade vart guld” [Ip 6].

Många familjehemsföräldrar efterfrågade och önskade utbildning angående olika diagnoser då detta är av vikt då man vid akuta placeringar ofta inte har någon vetskap om barnet innan och om det barnet har några särskilda behov. Detta uttrycktes av en familjehemsförälder på ett talande sätt:

Som jourhem behöver du jättemycket mer än vad du behöver som familjehem. Du behöver ju också kunskap om olika diagnoser till exempel. Man måste veta lite om allt och hur du ska hantera det eftersom du inte vet vad det är för barn som kommer hem till dig från gång till gång [Ip 1].

Denna familjehemsförälder belyser vikten av att ha kunskap om diagnoser på grund av uppdragets akuta art då man inte vet från en placering till en annan om det barnet kommer att ha särskilda behov som kräver särskilt bemötande. En annan familjehemsförälder beskrev ett liknande behov av utbildning angående bland annat barns diagnoser:

Utbildning om de olika diagnoserna hade varit bra och hur man ska bemöta barn med dessa och även föräldrarna för jag har ju ingen aning. Lite sånt, barn med speciella behov och även alkohol och droger, hur det kan vara och hur man ska handla [Ip 4]

Familjehemsföräldern uttrycker här ett behov av utbildning inom flera områden, bland annat om olika diagnoser och hur barn med dessa diagnoser kan bemötas. Det finns även ett behov av kunskap kring hur barnets biologiska familjs ska bemötas samt hur man ska handla angående alkohol och droger. Citatet uttrycker även enligt vår uppfattning en osäkerhet då hen säger ”för jag har ju ingen aning”. Detta tyder på att denna familjehemsförälder inte fått tillräcklig förberedelse inför uppdraget att ta emot barn akut.

Ett annat område där en önskan till en ökad kunskap uttrycktes var kring olika kulturer. Detta gällde i huvudsak praktiska aspekter såsom bemötande samt matkultur. Genom en familjehemsförälders uttalande belyses detta på följande sätt:

Ja, absolut. Kulturer, deras levnad, matkultur, hur man bemöter kulturer, vara lyhörd för den ungdomen man har hos sig. De kanske inte alls vill ha sin gamla kultur. De kanske bara vill lämna den, det finns ju dom också [Ip 4].

Här ser vi att familjehemsföräldern anser det viktigt att ha kunskap om olika kulturer men också att man inte på förhand bör anta att ursprungskulturen är en central del i barnets liv. Som den här familjehemsföräldern beskriver så finns det även de barnen som vill lämna den gamla kulturen bakom sig. En annan familjehemsförälder beskrev vikten av att ha kulturell förståelse vid de tillfällen då flera barn från olika kulturer samtidigt placeras under samma tak: ”Jag vet ju bara hur viktigt det är med utbildning och hur viktigt det har blivit genom att vi har så många kulturer som ska enas i ett och samma hem” [Ip 7].

När det kommer till barnets biologiska familj och umgänget mellan barnet och den biologiska familjen så beskrev en del familjehemsföräldrar en önskan om att få mer förberedelse och utbildning inför detta:

Jag skulle vilja att man blev förberedd för umgänge, vad krävs av mig vid umgänge, för det tror jag aldrig att någon är förberedd på att man kanske måste ha umgänge hemma i sitt hus som födelsedagskalas när de biologiska föräldrarna kommer. Man måste vara beredd att öppna upp sitt hem för det [Ip 7].

Eftersom att familjehemsföräldrar idag förväntas hjälpa och bistå barnet att upprätthålla en kontakt med sitt ursprung (Höjer, 2001) så innebär det att de ofta ställs inför umgängessituationer med de biologiska föräldrarna. Som intervjupersonen ovan beskriver så är det svårt att vara förberedd på dessa situationer och hen önskar därför en bättre förberedelse inför vad umgänge innebär och vad som krävs av familjehemmet vid umgänge. Detta bekräftade även familjehemsföräldrarna i Van Holen, Vanderfaillie, Vanschoonlandt, De Maeyer och Stroobants (2015) studie då de önskade att få stöttning i relationen med det placerade barnets biologiska föräldrar. Vår uppfattning är att det kan vara svårt då ett barn är placerat på grund av att de biologiska föräldrarna inte anses ha föräldraförmåga men att de ändå ska ges möjlighet att vara

delaktiga i barnets liv. Många av de intervjuade familjehemsföräldrarna betonade att en viktig del av uppdraget är att ge barnet trygghet och kärlek då de ofta kommer från kaotiska förhållanden. Att då som familjehemsförälder förväntas upprätthålla en kontakt med dessa föräldrar som kan vara orsaken till barnets placering kan många gånger vara svårt att förhålla sig till enligt vår uppfattning. En annan familjehemsförälder beskrev den positiva sidan med umgänge och att upprätthålla en kontakt med den biologiska familjen på så sätt att familjehemmet även kan bistå de biologiska föräldrarna med stöd. Denna familjehemsförälder hade en helhetssyn där hen ansåg det positivt att även kunna bemöta de biologiska föräldrarna:

Det har blivit mer än bara barnet och det tycker jag är tur för en familj är ju ett system. Det är ju en dysfunktionell familj och om barnet lyfts ut och rättas till då finns tanken att allting kommer ordna sig vilket det inte gör därför att systemet är trasigt [Ip 5].

Avslutningsvis så beskrev familjehemsföräldrarna många olika önskemål om förberedelser inför uppdraget som familjehem. Det faktum att samtliga hade åsikter om vad de saknade och vad de tycker skulle ingå i en generell introduktion indikerar att den generella introduktionen som ges är otillräcklig eller till och med obefintlig. Den grundutbildning som Socialstyrelsen (2013) har tagit fram och som gäller från och med januari, 2013, har sannolikt inte fått genomslag än och det kan inte förväntas att familjehemsföräldrarna i denna studie ska ha tagit del av denna satsning. Det kan dock reflekteras över att ingen av de intervjuade familjehemsföräldrarna fått någon utbildning innan de fick sin första akuta placering. Enligt vår uppfattning så råder det stort missnöje över detta. Ett citat från en av intervjupersonerna belyser några av de grundläggande kunskaper som hen anser saknas i dagsläget:

Familjehemmen ska ha mycket psykologisk hjälp och kunskaper omkring barns utveckling och behov i alla åldrar, ifrån tidigt om missad anknytning och vad som händer och så vidare. Man ska kunna en del om det för att förstå barnet när det står där och ber en dra åt helvete [Ip 5].

Specifik introduktion inför varje enskild akut placering

Den specifika introduktionen utgör den fjärde fasen i vår teoretiska referensram och är en förberedande fas där informationen om det placerade barnet ingår tillsammans med stödet som ges vid varje akut placering. Den samlade bilden som ges av våra intervjupersoner är att akuta placeringar av barn föregås av en mycket kort förberedelsetid. Detta är förståeligt då det ligger i det akuta familjehemsuppdragets natur. Kopplat till de akuta placeringarna så beskriver intervjupersonerna i huvudsak faktorer som försvårar uppdraget. Detta kan vara bristande information om barnet, lite eller inget stöd från socialtjänsten samt bemötandet från socialsekreterarna. Endast två familjehemsföräldrar beskrev underlättande omständigheter i relation till den specifika introduktionen och ansåg den tillräcklig.

Specifik introduktion - försvårande omständigheter

En försvårande omständighet som kontinuerligt nämndes av intervjupersonerna var avsaknaden av information från socialtjänsten vid överlämningen av barnet. En familjehemsförälder beskrev att det i vissa fall inte medföljer någon information om det placerade barnet: ”En del barn fick man ju ingen information om alls, utan det var ju bara att de [placerade barnen] skulle vara här hemma tills rättegången hade varit” [Ip 2]. Denna avsaknad på information kan bland annat bero på att socialtjänsten inte har någon information om barnet:

Det är ju inte alltid som de som lämnar över barnen har någon information. Om det till exempel är så att polisen har en åttaåring som bara pratar engelska och thailändska och pappan blir häktad och det finns ingen annan anhörig att kontakta, då vet de inte så mycket om barnet innan. Det blir ju vi som får reda ut mycket när barnen kommer till oss [Ip 1].

En annan familjehemsförälder beskrev den bristfälliga informationen på ett annat sätt:

Det är sällan. Dom vet väl inte så mycket själva heller. Som den pojken som bor här nu, jag vet att föräldrarna är kriminella men inte vad de har gjort. Jag vet att de är väldigt rasistiska men jag vet inte om de har rånat en bank eller slagit ihjäl någon [Ip 3].

I de två citaten ovan så belyses situationer där det är svårt att som familjehemsförälder få information om barnet innan eftersom att socialtjänsten inte har mycket bakgrundsinformation om barnen. I det första citatet så är det en omöjlighet för socialtjänsten att ge någon information om barnet då det faktiskt inte finns någon. I de fallet så får familjehemmet själva försöka ta reda på det som de anser är av vikt. I det andra citatet leder bristen på information till en otrygghet då familjehemmet inte vet om föräldrarna är farliga eller hur kriminella de är. En annan familjehemsförälder beskriver ytterligare en orsak till att socialtjänsten inte har den information som efterfrågas: ”Man behöver jättemycket bakgrund och det är inte alltid som de kan ge det. Socialtjänsten kanske inte har haft så mycket kontakt med familjen förut heller och då blir det svårt” [Ip 7]. Detta citat visar på att det finns en förståelse från familjehemmets sida att socialtjänsten inte alltid kan ge information då de själva inte haft möjlighet att införskaffa den.

Det finns också flera intervjusvar som tyder på en misstro mot socialsekreterare och en uppfattning om att de medvetet undanhåller information om barnet för att lösa det akuta placeringsbehovet. En familjehemsförälder beskrev undanhållandet av information som upprörande:

Ja, det mörkas. Medvetet mörkas det. Man kan ju inte säga något om inte socialtjänsten vet något om det utan det bara är föräldrarna som vet något, men när det fullt medvetet mörkas då blir man upprörd [Ip 2].

En annan familjehemsförälder beskrev en liknande situation:

Vissa socialsekreterare undanhåller medvetet information för att de är rädda att man ska säga nej annars, de har lite panik, speciellt när det typ är dagen innan julafton, de sitter med barnet i bilen, så hade vi det förra julen [Ip 6].

Vår uppfattning är att om man som familjehemsförälder inte får en ärlig bild av barnet från socialtjänsten försvårar det möjligheten att kunna göra ett gott arbete. Risken blir att man som familjehemsförälder känner sig lurad och att man uppfattar att socialtjänsten gör vad som helst för att få barnen placerade. Rosenwald och Bronstein (2008) bekräftar detta då familjehemsföräldrarna i deras studie inte kände sig värderade och betrodde då de inte fick den information om barnen som de kände att de behövde för att möta barnens behov. Även i Gilbertson och Barbers (2003) studie kunde man finna liknande åsikter från familjehemsföräldrarna då de upplevde att deras frågor om barnen inte besvarades och vissa av föräldrarna fick en känsla av att socialarbetarna undanhöll viss information eller rent av ljög för att få barnet placerat.

Problemet med den knapphändig informationen om barnet skapar enligt vår uppfattning en osäkerhet kring tre mer framträdande förhållanden. Dessa är frågor om huruvida barnet har några särskilda behov, hur länge barnet ska stanna hos familjen samt hur de biologiska föräldrarnas inställning är och huruvida dessa kan utgöra ett hot mot familjehemmet. När det kommer till information om det enskilda barnet och dennes behov beskrevs det av ett antal familjehemsföräldrar i vår studie att man som familjehemsförälder får agera detektiv när barnet placeras: ”Det kan vara alltifrån en vecka till ingen alls. Dom ringer och säger: ’Nu kommer vi!’ och man vet ingenting, man vet inget om mat, mediciner, droger, vet inget. Man får vara lite detektiv” [Ip 2].

En annan familjehemsförälder beskrev avsaknaden av väsentlig information och vad denne skulle vilja ha för information om barnet vid en akut placering. Här lyfts en önskan om att få information om hur länge barnet ska vara placerat:

Framför allt är det informationen om familjen, det är ju det som har varit den stora bristen och sen information om hur länge, alltså vad är tanken med placeringen, är det bara ett par dagar eller är det längre? Det pratas det ingenting om innan och vi vet aldrig hur länge ett barn stannar [Ip 8].

Denna familjehemsförälder beskriver en önskan att få information om placeringens varaktighet. Vid akuta placeringar av barn kan det handla om att barnet stannar endast en natt men det kan också vara en längre period exempelvis under tiden som utredningen färdigställs. Hen beskriver att de aldrig får information från socialtjänsten angående placeringens varaktighet och att de aldrig vet hur länge ett barn ska stanna. Hen beskriver också en önskan om att få mer information

om familjen och benämner att detta har varit den stora bristen. Vår uppfattning är att familjehemmen i många fall önskar mer information om det placerade barnet och dennes biologiska familj. Detta kan i vissa fall handla om att de biologiska föräldrarna utgör ett hot mot familjehemmet vilket skapar en osäkerhet samt en otrygghet för familjehemsföräldrarna. En familjehemsförälder beskriver en situation där hen inte fick veta de biologiska föräldrarnas bakgrund och vidden av deras kriminella handlingar:

Det klart man vill veta, som i detta fallet hur kriminella föräldrarna är. Jag vet bara det att kommer dom hit så ska jag inte gå in i något utan ställa ut pojken på trappan. Jag ska inte göra något [Ip 3].

Som i detta fall kan det antas att de biologiska föräldrarna anses så pass farliga att familjehemsföräldern inte ska försöka hindra dem från att ta det placerade barnet om de försöker. Det kan reflekteras över det trauma som det biologiska barnet samt familjehemsföräldrarna skulle utsättas för om de biologiska föräldrarna kommer för att hämta hem sitt barn. Vår uppfattning är att det är en försvårande omständighet att som familjehem inte få den informationen man önskar om den biologiska familjen i varje enskilt fall. Samma familjehemsförälder beskriver ytterligare en hotfull situation som kan anses försvåra uppdraget som familjehem:

Dom [biologiska föräldrarna] ska ringa vissa dagar i veckan mellan särskilda klockslag men igår ringde ingen. Men det åker bilar utanför här som kollar. Föräldrarna säger saker som att vi inte har något hoppskydd på studs mattan och hur hade som sett det om dom inte hade åkt här ute? [Ip 3].

Detta citat belyser en svår situation som kan uppstå i ett familjehem när de biologiska föräldrarna utgör ett hot. Som i detta fall vet familjehemsföräldrarna om att de blir observerade eftersom att de biologiska föräldrarna säger saker som gör att det med största sannolikhet går att anta att de vid ett flertal tillfällen varit utanför deras hus. Att som familjehem ha vetskap om att hotfulla biologiska föräldrar cirkulerar utanför deras hem uppfattar vi som en försvårande omständighet som tär på familjehemsföräldrarna. Denna familjehemsförälder hade vid ett flertal tillfällen varit utsatt för hot och hotfulla situationer vilket hen beskrev på följande sätt: ”Vi har ju haft barn där pappan stått här ute med gevär. Så var det en annan pappa som skulle sätta yxan i ryggen på mig och gräva ner mig levande” [Ip 3].

En annan försvårande omständighet är stödet som ges av socialtjänsten vid en akut placering. Det som är försvårande i samband med detta är att familjehemsföräldrarna beskriver att de får för lite stöd och uppbackning:

Jag menar, som [kommun x], dom kommer hit och lämnar ett barn och första natten så tar han en överdos. Jag menar det finns ju ingen uppbackning. Dom lämnar ett barn här och sen är det upp till oss [Ip 3].

Vår uppfattning är att det finns en känsla bland familjehemmen att de ofta blir lämnade ensamma när ett barn väl placerats för att själva lösa situationen. Detta beskrevs även av en annan familjehemsförälder i intervjun:

Nej men alltså, dom [socialsekreterarna] placerar ett barn och sen blir dom ju av med honom. Dom är så många, de är föräldralediga, sjuka, de mår inte bra själva. De lämnar ett barn så får man göra det bästa man kan. Vi är ju bara vanliga mammor och pappor [Ip 7].

Dessa två citat belyser familjehemmens missnöje över avsaknaden av stöd. Det sista citatet beskyller till stor del socialsekreterarna och menar att de placerar ett barn för att "bli av med det". När barnet väl är placerat får man som familjehemsförälder till stor del klara sig själv och göra det bästa i situationen. Hen har en uppfattning om att socialsekreterarna själva inte mår bra, att de är föräldralediga samt sjuka och att uppbackning därför brister. Hen beskriver att man får göra så gott man kan utifrån att de bara är "vanliga mammor och pappor". Även en annan familjehemsförälder beskrev sin besvikelse över socialtjänstens arbetssituation: "Kommunerna har panik, dom bara placerar" [Ip 8].

Den sista försvårande omständigheten som kunde urskiljas i intervjuerna var socialsekreterarna och deras arbetssituation samt bemötande av familjehemmen. En familjehemsförälder talade med upprörd ton om hur hen blivit behandlad vid en akut placering:

Det datumet hade jag sagt att jag inte kunde ta någon placering för då skulle jag ha möte på sjukhuset med ett tidigare placerat barn. Då ringde dom [socialtjänsten] och sa: 'Du är jour, vi kommer om en timme'. Så kom dom och var jättearga på mig för att jag inte kunde vara hemma direkt. Då hade jag min bror och hans sambo på besök den veckan och då säger dom såhär: 'Du är vårt jourhem och du ska ju inte ha någon som bor här'. Alltså jag blev så otrevligt behandlad [Ip 2].

Denna familjehemsförälder hade som beskrivet ovan sagt ifrån att hen inte kunde ta någon akut placering den dagen då hen hade ett möte med en tidigare placerad pojke. Trots detta tvingades denna familjehemsförälder till att ta sig an placeringen. När socialtjänsten väl kom hem med barnen som skulle placeras så var de dessutom enligt denna familjehemsförälders uppfattning arga och de ansåg inte heller att hen borde ha sin bror på besök. Detta gjorde att denna familjehemsförälder kände sig sårad och otrevligt bemött. Vår uppfattning är utifrån ovanstående fall att det är ett orimligt krav att en familjehemsförälder inte ska få ha sin familj på besök. Det visar även den bristsituation som råder på familjehem som akut tar emot barn då hen var tvungen

att ta en akut placering trots att hen egentligen inte hade möjlighet till detta. Vår uppfattning är att när relationen till socialarbetaren inte fungerar och familjehemsföräldrarna inte känner sig stöttade och respekterade så kan detta ses som en försvårande omständighet i relation till familjehemsuppdraget. En reflekterande tanke är att situationer som den ovan med stor sannolikhet leder till att familjehem bestämmer sig för att sluta. Hudson och Levasseur (2002) beskriver i sin studie att familjehemsföräldrar som väljer att sluta som familjehem ofta gör det just på grund av att de upplever sig få för lite stöd och uppbackning.

En familjehemsförälder beskrev socialsekreterarens erfarenhet som en försvårande omständighet i de fall då detta ledde till minskat stöd:

Det är inte roligt när man ringer och frågar något men får till svar att: 'Jag vet ju inte så mycket för jag har aldrig jourplacerat någon förut'. Då får jag säga att jag har erfarenhet och vill att du löser detta och tar reda på det här [Ip 1].

Att som familjehemsförälder få till svar att man som socialsekreterare inte har tillräckligt med kunskap eller vetskap på grund av oerfarenhet leder som i ovanstående fall till en frustration hos familjehemmet. Det kan reflekteras över att alla socialsekreterare någon gång varit nyexaminerade och därmed kanske inte har vetskap om alla aspekter i ett placeringsärende. Det kan samtidigt reflekteras över att det för familjehemsföräldrarna som ständigt handskas med detta är svårt att ha förståelse för socialsekreterarens oerfarenhet i situationer där aktivt stöd krävs. I vissa fall handlar det inte heller om hur länge socialsekreteraren har arbetat eller hur lång erfarenhet denne har utan snarare socialsekreterarnas arbetsituation i sig. En familjehemsförälder beskriver att socialsekreterarnas arbetsbelastning påverkar familjehemmet negativt:

Så blir någon sjuk, så blir inte utredningen färdig och så frågar dom [socialsekreterarna] om barnen får vara i fyra månader till. Sen går det fyra månader till och så säger de: 'Tyvärr, den blev inte färdig'. Det är en svår situation man ställs i som jourfamilj [Ip 2].

Samma familjehemsförälder reflekterar över detta på ett talande sätt: "För man har regler att gå efter och dom ska man hålla. Men när inte myndighetsvärlden håller sina regler det är då man blir så frustrerad. Som jour är det skitjobbigt" [Ip 2]. I detta citat hänvisar hen till utredningstiden och att socialsekreterarna ofta överskrider denna tid vilket innebär att barnen får stanna en längre period. Som familjehemsförälder vet du sällan hur länge barnen ska stanna hos dig och även om familjehemsföräldrarna har fått en preliminär tid av socialtjänsten så är vår uppfattning att denna sällan hålls då utredningen ofta drar ut på tiden.

Specifik introduktion - underlättande omständigheter

Som beskrivet i inledningen till denna fjärde fas så beskrev de intervjuade familjehemsföräldrarna i huvudsak försvårande omständigheter i relation till den specifika introduktionen. Endast två familjehemsföräldrar beskrev underlättande omständigheter trots att dessa till stor del skiljde sig åt. I det ena fallet upplevde familjehemsföräldern alltid tillräckligt stöd och relevant information angående de placerade barnen medan den andra familjehemsföräldern tydligt kunde se bristerna i informationen. Denna familjehemsförälder var ändå nöjd med den lilla informationen som förmedlades på grund av att hen hade stor förståelse för socialarbetarnas svåra arbetsuppgift samt höga arbetsbelastning och svårigheten att förmedla information vid varje placering.

En av de mer positiva familjehemsföräldrarna beskrev att hen vid varje placering fått väsentlig information om samtliga barn: ”Ja jag tycker att det har varit bra, det har funkat med informationen i alla de fallen som jag har haft” [Ip 4]. Hen beskriver här att samtliga placeringar fungerat bra och att informationen om barnens biologiska familj, barnets särskilda behov och andra omständigheter alltid har förmedlats. Vår uppfattning är att detta är den enda familjehemsförälder som varit helt och hållet nöjd med stödet och informationen vid varje enskild placering. En annan familjehemsförälder kunde se bristerna i informationen men kunde ändå förmedla att hen var nöjd med den lilla informationen som förmedlades. På frågan om familjen oftast får den information som de anser sig behöva så blev svaret:

Ja, det tycker jag. Det är klart att om man skulle sitta och vara väldigt naiv och man inte vet hur dom [socialsekreterarna] har det, då kan man ju ställa hur mycket krav som helst. Men vi är inte bortskämda. Vi förstår hur dom jobbar och sliter [Ip 5].

Detta citat visar att familjehemsföräldrarnas inställning till socialtjänsten och deras arbetsbelastning spelar stor roll för hur de uppfattar informationen samt stödet som ges. Denna familjehemsförälder beskrev en stor förståelse för hur socialarbetarna ”jobbar och sliter” som hen beskriver det. Vår uppfattning är att denna familjehemsförälders grundinställning samt insikt gör att familjehemmet ändå kan känna sig tillfreds med den informationen som ges även om denna inte alltid är fullständig. Vissa familjehemsföräldrar i denna studie talade negativt om de stressade socialarbetare som försvårade familjehemmets uppdrag medans vissa valde att se det som en del av uppdraget och som en aspekt av verkligheten som måste hanteras. Familjehemmets inställning till socialarbetarna och deras arbetsbelastning verkar enligt vår uppfattning påverka familjehemmets uppfattningar av stöd och hjälp. Det går dock inte att bortse från det oroväckande faktum att sex av åtta familjehemsföräldrar endast betonade försvårande omständigheter i relation till det specifika stödet som ges vid varje enskild akut placering. Detta kan bero på en mängd olika faktorer, enligt vår uppfattning kan det exempelvis bero på vilken kommun familjehemmet arbetar för, familjehemmets inställning samt relationen med den placerande socialsekreteraren. Samma familjehemsförälder som ovan beskrev att man som

familjehemsförälder kan önska hur mycket information som helst: ”Sen kan man alltid önska sig jättemycket” [Ip 5]. Utifrån detta citat är vår uppfattning att det i slutändan ändå till stor del handlar om att göra det bästa med den lilla informationen som ges i varje enskilt fall.

Uppsummering av resultat

Detta resultat visar att det finns olika motiv i beslutsfasen för att bli familjehem. Motiven kan vara barncentrerade, samhällscentrerade eller självcentrerade. Vårt resultat visade att majoriteten av deltagarna i vår studie uttryckte självcentrerade motiv exempelvis att man vill byta arbete eller ha en inkomst. Även om familjehemsföräldrarna i denna studie inte uttryckligen angav barncentrerade motiv så framgick det tydligt under intervjuerna att samtliga familjer utförde sina uppdrag med barnens bästa i fokus. Utredningsfasen visar på att det i de flesta fall görs en utredning av socialtjänsten innan en familj får ta sig an uppdraget som familjehem. I vår studie var det endast ett familjehem som inte hade blivit utrett, men även i det fallet hade socialsekreteraren nämnt att en utredning borde göras. I den generella introduktionsfasen så visade det sig att inget av familjehemmen som vi intervjuade hade fått någon förberedande utbildning innan uppdraget att akut ta emot barn i sina hem. Samtliga familjer hade önskemål om vad de ansåg sig sakna och skulle vilja ha utbildning i vilket indikerar att denna fas behöver utvecklas och kompletteras. I den specifika introduktionsfasen som handlar om informationen och stödet då ett barn kommer akut så betonade familjehemsföräldrarna i huvudsak försvårande faktorer. Detta kunde vara bristande information och stöd eller ett bristfälligt bemötande från socialsekreterarna. Utifrån ovanstående resultat så går det tydligt att se processens fyra faser och hur dessa följer varandra. I denna uppsummering framgår det också tydligt att vi genom vårt resultat har besvarat studiens fyra frågeställningar.

6. Diskussion

I den första beslutsfasen hade de intervjuade familjehemsföräldrarna, som beskrivet ovan, olika motiv till att ta emot akuta placeringar av barn i sina hem. Av de tre motiven som valts att utgå ifrån, vilka är självcentrerade motiv, barncentrerade motiv och samhällscentrerade motiv så visade det sig att de flesta av de intervjuade familjehemsföräldrarna angav självcentrerade motiv som grund till att ta sig an detta uppdrag. Under intervjuernas gång belyste dock samtliga familjehemsföräldrar att de arbetade med barnens bästa i fokus och att de hade en vilja att hjälpa dessa utsatta barn vilket är en indikator på att det även föreligger barncentrerade motiv. I den andra fasen visade det sig att de flesta familjehemmen i studien genomgått någon typ av utredning där socialtjänsten bedömt familjens lämplighet att ta emot barn akut i sitt hem. Dessa utredningar görs ofta genom Kälvestensmodellen, PRIDE-modellen eller annan framtagen utredning. I den fortsatta diskussionen har vi valt att fokusera på den tredje fasen som involverar generell introduktion till uppdraget som familjehem samt den fjärde fasen som handlar om den specifika informationen och stödet som ges när ett barn akut placeras i ett familjehem.

I den tredje fasen är det mest utmärkande enligt vår uppfattning att ingen av de intervjuade familjehemmen har fått någon förberedande utbildning inför uppdraget att akut ta emot barn i sina hem. Även Socialstyrelsen (2013) har uppmärksammat brister i kvalitén när det gäller att ge familjehemmen den grundutbildning som anses behövlig inför uppdraget. Utifrån detta tog de fram en utbildning som skulle hjälpa kommunerna att ge en nationellt likvärdig utbildning och från och med 1:a januari, år 2013 har alla kommuner en skyldighet att tillhandahålla en utbildning som täcker familjehemmens behov. En av de familjehemsföräldrar som vi har intervjuat påbörjade sitt uppdrag efter detta datum men hade trots detta inte blivit erbjuden någon utbildning. Vi har förståelse för att denna rikstäckande utbildning inte ännu har fått full genomslagskraft då den fortfarande är relativt ny. Det kan dock reflekteras över hur lång tid det ska behöva ta för att en sådan här satsning ska få effekt. Det verkar inte heller som att det informerats om denna satsning till redan befintliga familjehem då ett flertal nämnde att de inte trodde att det fanns någon utbildning för familjehemsföräldrar. Vi ställer oss frågande till huruvida det endast är nyförvärvade, blivande familjehem som har behov av denna nya satsning då vårt resultat visar på att redan befintliga familjehem också har ett stort behov av en grundläggande utbildning. Samtliga intervjupersoner angav områden där de ansåg sig sakna kunskaper och uttryckte också en vilja om att utbilda sig för att kunna göra ett bättre arbete.

På basis av de erfarenheter och önskemål som familjehemsföräldrarna i vår studie presenterat så verkar det finnas behov av en kompletterad och fördjupad utbildning. Den generella introduktionen behöver kompletteras med information om det föränderliga fältet av neuropsykiatriska diagnoser, kulturell förståelse samt umgänge och kontakter med den biologiska familjen. Det framkom även att familjehemsföräldrarna önskade mer stöd i form av ett slags mentorskap familjehemmen emellan. Detta är den enda stödinsats som efterfrågas som socialtjänsten inte kan bistå med då det är erfarenheten som familjehem som efterfrågas. Det finns däremot andra stödinsatser som efterfrågas av familjehemmen där det är socialtjänsten som

är stödgivaren. Detta är bland annat handledningen som av flera familjehemsföräldrar beskrivits som bristfällig eller obefintlig.

I den fjärde av de fyra faserna som ingår i processen att ta emot ett barn akut så är det den specifika introduktionen vid en akut placering som är i fokus. Här uttryckte de intervjuade familjehemsföräldrarna stort missnöje över stödet och informationen som förmedlas av socialsekreterarna vid varje akut placering. I samband med avsaknaden av stöd belystes ofta socialsekreterarnas arbetssituation och arbetsbelastning som en av orsakerna till detta. Flera familjehemsföräldrar uttryckte en bild av socialtjänsten som mycket pressad och i vissa fall panikartad. Vår uppfattning är efter att ha intervjuat flera familjehemsföräldrar som berört detta att familjerna i vissa fall undviker att be socialtjänsten om hjälp för att inte lägga ytterligare press på de redan hårt belastade socialsekreterarna. Vår uppfattning av detta är att familjehemsföräldrarnas behov kommer i skymundan gentemot socialarbetarnas höga arbetsbelastning. Vi anser inte att det är ett befogat skäl att inte ha tid att bistå familjehemmen med efterfrågat stöd. Familjehemmen ska inte behöva ta hänsyn till socialarbetarens arbetsbelastning när de är i behov av hjälp då de bristande resurserna ligger inom socialtjänstens ansvarsområde.

Det fanns utöver detta även en misstro bland vissa familjehemsföräldrar angående att socialsekreterarna inte var ärliga i alla situationer. Ett fåtal familjehemsföräldrar beskrev att socialsekreterarna undanhöll viss information i pressade lägen för att få ett barn placerat. Detta undanhållande av information beskrevs även av familjehemsföräldrarna i Gilbertson och Barbers studie (2003) vilket stöttar resultatet i vår studie. Utifrån det ovan nämnda så är vår uppfattning att socialtjänstens brist på resurser bland annat är det som leder till bristen på stöd till familjehemmen. Vi uppfattar att det finns för få socialsekreterare och att de som finns har för hög arbetsbelastning. Samtidigt har vi en tanke om att bristen på information och stöd ligger i uppdragets natur, det handlar om akuta placeringar av mycket utsatta barn vilket gör att det är en svår situation för alla inblandade. Det kan reflekteras över att placeringens akuta art sannolikt påverkar socialtjänstens möjlighet att förmedla väsentlig information angående barnets behov då det handlar om snabba beslut och insatser. Detta rättfärdigar dock inte de placeringarna där ingen information bifogas och familjehemmen lämnas helt ensamma att klara av situationen.

Materialet som insamlats via intervjuerna har varit övervägande negativt gentemot uppdraget som familjehem. Detta har visat sig då ingen av de intervjuade familjehemsföräldrarna fått någon förberedande utbildning utan till stor del var självlärda. Det har även visat sig då flertalet uttryckt stora brister i samband med de akuta placeringarna och då på grund av bristerna i stödet och informationen. Utifrån detta finner vi det inte konstigt att det råder brist på familjehem i Sverige. Det är inte ett enkelt arbete i sig att ta hand om barn i kris. Att dessutom inte få det stödet man känner krävs för att klara av arbetet försvårar situationen ytterligare. Detta kan enligt vår uppfattning vara en orsak till att de som är familjehem idag väljer att sluta vilket i sådant fall bibehåller bristen på familjehem och därför ser vi det som viktigt att socialtjänsten arbetar på att tillgodose familjehemmens behov på bättre sätt än i nuläget.

Vi har ytterligare en tanke som vi baserar på den teoretiska referensramen som framtagits i denna studie. Tredje fasen är ett steg i processen som involverar bland annat utbildning tänkt att förbereda familjehemmen inför uppdraget. I vår studie hade ingen av familjehemsföräldrarna fått denna förberedande del, det fanns alltså brister i den tredje fasen då den var obefintlig. Vi tänker att detta orsakar en osäkerhet när de går in i den fjärde fasen då de inte är fullt förberedda inför att ta emot ett barn akut i deras hem. Vår uppfattning är att detta är en möjlig orsak till den stora besvikelse över den knapphändiga information som ofta ges när ett barn kommer akut. Detta för att de inte fått tillräckligt med förberedelse inför vad uppdraget innebär och därmed heller inte är fullt medvetna om svårigheten att få fram väsentlig information vid akuta placeringar. Tanken är alltså att om det brister i en fas, så brister det även i nästa fas eftersom att det är en process som är beroende av samtliga delar.

Slutsatser och vidare forskning

Utifrån studiens resultat samt diskussion kan slutsatsen dras att det finns stora brister i utbildningen till familjehem. Slutsatsen är också att stödet och informationen som förmedlas av socialtjänsten vid en akut placering uppfattas som otillräckligt av familjehemsföräldrarna. Socialstyrelsen (2013) har uppmärksammat liknande brister angående utbildningen och stödet till Sveriges familjehem och har utifrån detta utvecklat en grundutbildning tänkt att säkra kvalitén inom familjehemsvården. Från och med januari, år 2013, är samtliga kommuner i Sverige skyldiga att erbjuda utbildning som täcker familjehemmens behov. Eftersom att denna grundutbildning ännu är så pass ny kan man anta att den inte fått full genomslagskraft ännu. Därför tänker vi att det i framtiden skulle vara intressant att genomföra en mer omfattande kvantitativ studie av Sveriges familjehem för att undersöka om denna grundutbildning fått genomslag och möjliggjort för utbildning till fler familjehem.

Referenser

Andersson, G. (2001). The motives of foster parents, their family and work circumstances. *British Journal of Social Work, 31*, 235-248.

Andersson, G. (2003). Evaluation of the contact family service in Sweden. I I. Katz & J. Pinkerton (Red.), *Evaluating family support: Thinking internationally, thinking critically*. West Sussex: John Wiley.

Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder*. Malmö: Liber.

Brown, J. D., & Bednar, L. M. (2006). Foster parent perceptions of placement breakdown. *Children and Youth Services Review, 28*, 1497-1511.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Daneback, K., & Månsson, S. A. (2008). Internetforskning. I A. Meeuwisse, H. Swärd, R. Eliasson-Lappalainen & K. Jacobsson (Red.), *Forskningsmetodik för socialvetare* (s. 154- 169). Stockholm: Natur och Kultur.

De Mayer, S., Vanderfaeillie, J., Vanschoonlandt, F., Robberechts, M., & Van Holen, F. (2014). Motivation for foster care. *Children and Youth Services Review, 36*, 143-149.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Geiger, J. M., Hayes, M. J., & Leitz, C. A. (2013). Should I stay or should I go? A mixed methods study examining the factors influencing foster parents' decisions to continue or discontinue providing foster care. *Children and Youth Services Review, 35*, 1356-1365.

Gilbertson, R., & Barber, J. G. (2003). Breakdown of foster care placement: Carer perspectives and system factors. *Australian Social Work, 56*(4), 329-339.

Hebert, C., Kulkin, H. S., & McLean, M. (2013). Grief and foster parents: How do foster parents feel when a foster child leaves their home? *Adoption & Fostering, 37*(3), 253-267.

Hjerm, M., & Lindgren, S. (2010). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups utbildning AB.

Hudson, P., & Levasseur, K. (2002). Supporting foster parents: Caring voices. *Child Welfare*, 81(6), 853-877.

Höjer, I. (2001). *Fosterfamiljens inre liv* (Doktorsavhandling, Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete).

Jacobsen, D. (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring: Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

Kalmar kommun. (2015). *Vill du bli familjehem?* Hämtad 13 maj, 2015, från <http://www.kalmar.se/familjehem>

Khoo, E., & Skoog, V. (2014). The road to placement breakdown: Foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. *Qualitative Social Work*, 13(2), 255-269.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Länsstyrelsen Skåne. (2013). *Brist på familjehem till ensamkommande barn i Skåne*. Hämtad 13 maj, 2015, från <http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/nyheter/2013/Pages/brist-pa-familjehem-till-ensamkommande-barn-i-skane.aspx>

Månsson, S. (2013). Interaktionistiska perspektiv på studiet av sociala problem: Processer, karriärer och vändpunkter. I A. Meeuwisse & H. Swärd (Red.), *Perspektiv på sociala problem* (s. 148-166). Stockholm: Natur & Kultur.

Octoman, O., & McLean, S. (2014). Challenging behaviour in foster care: What supports do foster carers want? *Adoption & Fostering*, 38(2), 149-158.

Padgett, D. (2009). *Qualitative methods in social work research*. London: Sage.

Rasmusson, B., & Regnér, M. (2013). *Ett utvalt hem till ett utvalt barn: Familjehemsutredningar och socialt arbete i praktiken*. Stockholm: Natur & Kultur.

Rosenwald, M., & Bronstein, L. (2008). Foster parents speak: Preferred characteristics of foster children and the experiences in the role of foster parent. *Journal of Family Social Work*, 11(3), 287-301.

Socialstyrelsen. (2013). *Ett hem att växa i - familjehemmets bok*. Hämtad 18 maj, 2015, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18840/2013-3-1.pdf>

Socialstyrelsen. (2014). *Barn och unga – insatser år 2013. Vissa insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)*. Hämtad 4 maj, 2015, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19485/2014-9-1.pdf>

Van Holen, F., Vanderfaeillie, J., Vanschoonlandt, F., De Maeyer, S., & Stroobants, T. (2015). Explorative study into support needs of caregivers in short-term foster care regarding problem behaviour and dealing with biological parents. *European Journal of Social Work*, 18(1), 97-113.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Vinnerljung, B., Sallnäs, M., & Westermark Kyhle, P. (2001). *Sammanbrott vid tonårsplaceringar – om ungdomar i fosterhem och på institution*. Hämtad 21 maj, 2015, från http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/11375/2001-112-3_20011124.pdf

Wåhlander, E. (1990). *Familjehem - stöd och hjälp*. (Foster homes - support and help). Stockholm, Stockholms socialförvaltning. FoU-rapport 133.

Östhammar Kommun. (2013). *Hallå där Therese Mahlberg*. Hämtad 13 maj, 2015, från <http://www.osthammar.se/sv/Nyhetslista/Halla-dar-Therese-Mahlberg/>

Bilagor

Bilaga 1 - Brev till deltagare

Jourhemsföräldrar - stöd vid rekrytering och inledning av placering

Hej!

Vi heter Ida Karlsson och Susanne Malek, studenter på socionomprogrammet på hälsöhögskolan i Jönköping. Vi är inne på vår sjätte termin vilket innebär att vi ska skriva en c-uppsats, alltså göra en studie om valfritt ämne inom socialt arbete. Vår studie kommer att fokusera på jourhemsföräldrar och hur de upplever stödet de får vid rekryteringen samt vid inledningen av placeringen av ett barn.

Avsikten med studien är att ge en bild av jourhems situation som kan vara av intresse för socialarbetare som arbetar med rekrytering och stöd till jourfamiljer. I studien kommer vi att använda oss av intervjuer och söker nu jourhemsföräldrar med varierande erfarenhet som är villiga att delta.

Intervjuerna kommer att ta cirka en timma och kommer att spelas in. Allt material kommer att hanteras konfidentiellt vilket innebär att ingen obehörig får ta del av det material som vi samlar in. Materialet förvaras så att det bara är vi som utför studien som har tillgång till materialet. I uppsatsen kommer deltagarna att avidentifieras så att det inte går att koppla resultatet till enskilda individer eller kommuner.

Det är helt frivilligt för dig att delta i denna studie. Du har möjlighet att avbryta ditt deltagande när som helst utan vidare förklaring.

Har du frågor om studien eller är intresserad av att delta går det bra att höra av sig till någon av oss som genomför studien. Vi kan nås på:

Telefonnummer och mejladress:

Susanne Malek: 073*****, *****@hotmail.com

Ida Karlsson: 076*****, *****@hotmail.com

Tack på förhand!

Bilaga 2 - Intervjuguide

Intervjuguide

Jourhem (familjehemsföräldrar med jouruppdrag) - rekrytering/information vid placering.

Kvinna [] Man []

Ålder.....

Etiska riktlinjer

Frivillighet och rätt att avbryta

Konfidentialitet

Några frågor om studien?

Bakgrundsinformation

Varför valde ni att bli jourhem?

Hur länge har ni arbetat som jourhem?

Hur många barn har ni haft i ert hem under den tiden?

Har ni egna barn?

Rekrytering (generella förberedelser)

Hur blev ni jourhem? (annons, kontakter, socialtjänst)

Hur blev ni utredda?

Vad fick ni för utbildning innan? (upplägget, innehållet)

Anser ni att utbildningen var relevant i förhållande till jourhemsuppdraget?

Upplever ni att något saknades i utbildningen, vad skulle kunna ha varit annorlunda?

Förberedelser och information (specifika förberedelser)

Hur ser förberedelserna ut inför en akut placering?

Hur ser det ut med informationen om barnen innan (efter) en akut placering?

Får ni information om barnets biologiska familj, barnets behov, varför barnet inte kan bo hos sina biologiska föräldrar etcetera?

Upplever ni att ni får den informationen ni behöver i varje enskilt fall?

Vilken information saknas, och vilken behövs?

Fallbeskrivning

Utgå ifrån den senaste placeringen (inte en pågående), berätta i detalj hur det gick till vid den akuta placeringen (av vem kontaktades ni, hur kontaktades ni, när kontaktades ni, med hur kort varsel, vilken information fick ni, vilket stöd).